

Odgoj i istospolno roditeljstvo

Gubina, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:908437>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MATEA GUBINA

ODGOJ I ISTOSPOLNO RODITELJSTVO

Završni rad

Pula, rujan, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Matea Gubina

ODGOJ I ISTOSPOLNO RODITELJSTVO

Završni rad

JMBAG: 0303083971 redovna studentica

Studijski smjer: stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: sociologija

Znanstvena grana: posebne sociologije

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

Pula, rujan, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Matea Gubina kandidat za stručnu prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, 2021. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Matea Gubina dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Odgoj i istospolno roditeljstvo* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Povijesni razvitak seksualnih manjina	2
2.1. Prava i zakoni u svijetu	3
2.2. Prava i zakoni u Hrvatskoj	4
3. Oblici istospolnog roditeljstva	7
4. Istospolne obitelji.....	9
4.1. Istospolne majčinske obitelji	10
4.2. Istospolne očinske obitelji	12
5. Prikaz istraživanja djece istospolnih roditelja	14
5.1. Istraživanje cjelokupnog razvoja djece istospolnih roditelja	15
5.2. Rodna uloga i rodni identitet djece istospolnih roditelja	16
5.3. Seksualna orijentacije djece istospolnih roditelja	17
5.4. Osobni razvoj djece istospolnih roditelja	18
5.5. Socijalni razvoj djece istospolnih roditelja	19
6. Stereotipi o istospolnim roditeljima i njihovoj djeci.....	21
7. Rizična ponašanja djece istospolnih roditelja	22
8. Rani i predškolski odgoj djece istospolnih obitelji	23
9. Metodologija i empirijski aspekt istraživanja	24
9.1. Ciljevi i zadaci istraživanja	24
9.2. Uzorak istraživanja	25
9.3. Analiza prikupljenih podataka.....	27
10. Zaključak	38
11. Literatura	39
12. Popis slika	41
13. Popis grafova	41

1. Uvod

Istospolno roditeljstvo tema je koje se sve češće pojavljuje u medijima, ali isto tako i u medicini te znanosti. Iako je do sada bila tabu u mnogim državama svijeta, pa tako i u Hrvatskoj, može se reći da korak po korak populacija prelazi stereotipe i ide prema ravnopravnosti. Osobe homoseksualne orijentacije postaju roditeljima. Istospolne obitelji razlikuju se od tradicionalnih oblika obitelji, prema tome bitno je analizirati na koji su način obitelji postale roditeljima te analizirati kvalitetu roditeljstva gay očeva i lezbijskih majki. Provedeno je niz kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja koja su analizirala odnos odgoja i istospolnog roditeljstva na osobni, socijalni, psihološki i kognitivni razvoj.

Odgaj istospolnih roditelja nije vezan samo za obitelj u kojoj se dijete nalazi već i za cijelu njegovu okolinu. Upravo zato takav oblik obitelji ulazi i u dječje vrtiće i škole pa je važno povezati ga sa ranim predškolskim odgojem i obrazovanjem. Pri tom povezivanju ovakvih pojmova najvažnija je komunikacija između svih sudionika kako bi se poštovala sve potrebe, želje i interesi kako djece, kao i roditelja i odgajatelja.

Možemo reći da se povećanjem broja osoba koje su se opredijelile za homoseksualnu orijentaciju, povećao i broj njihovih prava za koja su se uspjeli izboriti. Neke takve borbe provedene su i u Hrvatskoj, kada je proveden referendum za brak kao zajednicu isključivo muškarca i žene. Iako Hrvatska pokušava biti u korak s vremenom u svim društvenim područjima, rezultati referenduma pokazali su kako će Hrvatskoj, po pitanju seksualnosti, trebati još dosta koraka da sustigne druge moderne zemlje svijeta.

Zašto je to tako? Koči li ljude strah, neznanje ili niz predrasuda da prihvate jedni druge? Literatura domaćih autora o homoseksualnim zajednicama skoro da ni ne postoji, znanje o ovoj temi vrlo je nisko, a tema je to o kojoj se malo razgovora. **Neznanje stvara stereotipe i predrasude. Stereotipi stvaraju mržnju, predrasude postavljaju pitanja** slična onima: „Mogu li ta djeca postati normalni odrasli ljudi?“, „Neće li sami postati gay, ako su im roditelji gay?“ i slična pitanja, na koja nitko ne zna ili ne želi odgovoriti.

Cilj ovog završnog rada je okrenuti stereotipe u znanje te možda ne promijeniti mišljenje ljudi, već samo povećati **toleranciju** među njima i stvoriti pravu sliku o tome što je **Ijubav**.

2. Povijesni razvitak seksualnih manjina

LGBT je kratica koja označava osobe opredijeljene kao lezbijke, gejeve, biseksualne te transseksualne osobe. Pojam homoseksualne orijentacije prvi je put spomenut 1920. godine, a spominje se u Engleskom općem pravu gdje su navedene kazne za osobe homoseksualne orijentacije. Trinaest godina kasnije donesene su kazne vezane za homoseksualne osobe koje dosežu čak i do smrti. Ujedinjeno Kraljevstvo integriralo je zakon o seksualnom kaznenom djelu što je uzrokovalo proganjanje osoba homoseksualnog opredjeljenja od strane policije. Poznato je da je Adolf Hitler Židove označavao određene skupine ljudi Davidovom zvijezdom. Jednako je tako LGBT osobe koje su se nalazile pod Njemačkom okupacijom, označio ružičastim trokutom.

S druge strane, kako se povećavao broj takvih osoba tako su se povećavala i prava koja oni zahtijevaju. Krajem 20. stoljeća pojavljuju se prve organizacije koje pružaju potporu i zaštitu osobama homoseksualne orijentacije. „Mattachine“ je organizacija iz 1950. godine koja je prva prepoznala LGBT osobe kao neshvaćenu i osramoćenu manjinu. Nakon toga povećava se broj takvih organizacija. Nedugo nakon potporu im počinju pružati i psiholozi i sociolozi (LGBT history timeline, 2015).

Ljudi homoseksualne orijentacije smatrali su se bolesnim, nemoralnim i kriminalnim pa su stoga strahovali od zatvora, psihijatrijskih bolnica te od gubitka posla ili skrbništva nad djecom. Doktorica Hooker 1953. započela je sa studijem na gej muškarcima. Tri godine nakon početka studija u javnosti je objavila rezultate koji dokazuju kako su heteroseksualni i homoseksualni muškarci jednako razvijeni. Do 1973. godine prema osobama homoseksualne orijentacije odnosili su se kao prema osobama s određenom boleštim. Nedugo nakon Američka Psihološka Organizacija mijenja dijagnostičku listu te sa nje uklanja homoseksualnost.

„**Oslobođenje**“ gay¹ soba pokret je kojim je započela borba za prava osoba homoseksualne orijentacije 1969. godine. Gay osobe prvi su puta pružile otpor kada je policija ušla u gay kafić. I danas se u lipnju često slavi taj dan od kojeg su homoseksualci izašli iz svojih zidova i počeli se boriti za svoju slobodu i prava. Nakon

---

¹ Gay - seksualni identitet homoseksualnih osoba, uglavnom homoseksualnih muškaraca. Dolazi od engleske riječi "gay", što znači "sretan", "veseo", "radostan".

toga broj organizacija se povećao, žene su prava tražila po feminističkim grupama kao što su „Nacionalne organizacije za žene“.

1987. godine održana je parada za gay prava na kojoj je sudjelovalo milijun ljudi. 1993. godine ista se parada ponovila s još većim brojem sudionika. Nakon svih događanja i neke slavne osobe priznale su svoju homoseksualnu orijentaciju kao što je Ellen DeGeneres², koja je svoje seksualno opredjeljenje objavila javno na televiziji (LGBT history timeline, 2015).

Danas, u 21. stoljeću, možemo reći da su se stvari od 1950. promijenile te da promjene idu u korist osobama homoseksualne orijentacije. Upravo zato danas homoseksualne osobe nisu zatvarane ni kažnjavane, a u nekim državama potpuno su izjednačili svoja prava sa ostalima pa tako imaju pravo i na bračni život i odgoj djece.

2.1. Prava i zakoni u svijetu

Većina država uspjela je postići **ravnopravnost** među svim ljudima pa tako i homoseksualne osobe imaju jednaka prava kao i heteroseksualne, no još uvijek postoje države u svijetu u kojima su homoseksualni odnosi kažnjavani. Neke od tih država su Angola, Moldavija, Gruzija, Libija te Afganistan koji još uvijek smrtno kažnjavaju homoseksualne odnose. U nekim državama kazna za homoseksualni odnos može biti i bacanje homoseksualaca sa visokog krova ili stavljanje istih ispred zid koji se ruši. U nekim državama osobama homoseksualne orijentacije daju na izbor na koji način žele biti ubijeni (Udruga Lori, 2015).

U razvijenim državama svijeta poput Amerike i Europe, stvari su drugačije. U 37 država Amerike, homoseksualni brakovi su legalizirani. Zabranu sklapanja brakova ima 13 država. U Europi je taj broj nešto manji, legalizirani su homoseksualni brakovi u 14 država. Zemlje članice Vijeća Europe ne mogu se složiti oko prava homoseksualaca, njihovom posvajanju djece kao ni njihovom pravu na obitelj uopće.

---

² **Ellen Lee DeGeneres** - američka je komičarka, televizijska voditeljica, glumica, spisateljica i producentica. DeGeneres se bavila stand-up komedijom Ima vlastitu televizijsku emisiju *The Ellen DeGeneres Show*, koja se prikazuje u SAD-u i u nekim drugim državama.

Iako su homoseksualni odnosi u većini država priznati, osobe homoseksualne orijentacije i dalje nemaju pravo na posvajanje djece niti posjedovanje vlastitih. Uzrok tome su brojne pretpostavke koje postoje u koja se uključuju i religijska vjerovanja. Kvalitativna i kvantitativna istraživanja koja su provedena rezultirala su u korist homoseksualnim osobama. Problem koji je nastao prilikom takvih istraživanja je neprihvatanje istih od strane institucija prilikom donošenja zakona (Patterson, 2009).

Najveći problem nastaje kada države, u čijem ustavu je uvedeno da homoseksualne osobe imaju pravo sklopiti brak te odgajati vlastitu djecu, ignoriraju zakon. Primjer toga je Ustav Sjedinjenih Američkih država. Usprkos tome, u zadnjih petnaest godina dogodio se veliki preokret u kojem se s potpunog negiranja prava homoseksualnih osoba došlo do skoro potpunog priznavanja njihovog opredjeljenja i prava (Patterson i Tornello, 2010).

U nekim državama, kao što je Kalifornija, seksualna orijentacija potpuno je nebitna za dobivanje skrbništva nad djetetom. U drugim državama Amerike postoji aneks po kojem se ne ukida pravo na skrbništvo ukoliko nije dokazano da će dijete imati neke loše posljedice, što je vrlo teško dokazati. Sud je većinom bio na strani homoseksualaca kao i u slučaju Boswell. U tom slučaju djetetu je bilo dozvoljeno viđati oca u prisustvu njegovog partnera jer je dokazano kako to na dijete neće imati nikakav negativan utjecaj (Patterson i Tornello, 2010).

Veliki broj institucija prepoznao je rezultate istraživanja i prihvatilo ista. U istraživanjima se dokazalo kako djeca homoseksualnih roditelja mogu imati jednake razvojne ishode poput djece heteroseksualnih roditelja i to u svim pogledima.

2.2. Prava i zakoni u Hrvatskoj

U Europi, pa tako i Hrvatskoj, je drugačije nego u Americi. Stanje u Europi razlikuje se s obzirom na područje o kojem govorimo. Razliku čine zapadne i sjeverne države Europe koje su u svojim državama dopustile LGBT osobama njihova prava te države istočne Europe koje po pitanju prava LGBT osoba ne pokazuju nikakve promjene godinama te i ukoliko do nekih neznatnih promjena dođe, one se odnose na zakone protiv LGBT osoba koja ukidaju ljudska opća prava. S jedne strane, u Hrvatskoj je zabranjena diskriminacija utemeljena na seksualnoj orijentaciji, a i u mnoge zakone su

uvvedeni anti-diskriminacijski članci. U Ustavu Republike Hrvatske za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u članku 14. navodi se kako: „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. **Svi su pred zakonom jednaki.**“ Po tom članku navodi se kako nije dopušteno izdvajati ni homoseksualce te im uskraćivati bilo kakva prava. Isto tako navodi se i u članku 23. stavku 5. kako u poslovnom pogledu, za vrijeme oglašavanja te zaposlenja, nije dozvoljeno izricati nikakve oblike diskriminacije ni koristiti nikakve izričaje koji na to upućuju. Članak 16. stavka 2. zabranjuje prikazivanje muškarca ili žene u medijima na uvredljiv način zbog njihove seksualne orijentacije. Osim toga, mnogi drugi zakoni idu u prilog osobama homoseksualne orijentacije. Neki od njih su Kazneni zakon, Zakon o elektroničkim medijima, Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o azilu, Zakon o poslu i mnogi drugi. (Udruga Lori, 2015).

2013. godine u Hrvatskoj je održan referendum u kojem se odlučilo kako će u Ustav ući da je brak zajednica žene i muškarca. Pri tome se 65.87% ljudi izjasnilo kako žele da u Ustav bude uvedeno da je brak zajednica muškarca i žene. Čak ni dvije godine kasnije, takva definicija nije postojala u Ustavu Republike Hrvatske. Nedugo nakon referenduma donesen je zakon o Životnom partnerstvu te se njima utvrđuje životno partnerstvo osoba istog spola pri čemu se u zakon uključuje sklapanje, načela te prestanak životnog partnerstva. Nakon donošenja tog zakona u Hrvatskoj se ukupno vjenčalo 70 parova, 30 ženskih i 40 muških, pri čemu se dogodio i jedan razvod. „Prva zagrebačka Povorka ponosa organizirana je 29. lipnja 2002. godine na poticaj lezbijske aktivističke zajednice zbog traumatičnog iskustva nekoliko žena iz Hrvatske nakon pokušaja obilježavanja Dana ponosa LGBT osoba u Beogradu godinu dana ranije“ (Kamenov Ž., Jelić M. i Huić A., 2014; 27)

Povorke su se obilježavale po cijelom svijetu još od 1970. godine kao obljetnica sukobljavanja građana s policijom ispred njujorškog gej kluba „The Stonewall Inn“. Povorke se obilježavaju u Zagrebu, a sve češće i Osijeku i Splitu uz pratnju policije i što manji broj incidenata.

Hrvatska je 2018. godine dobila prvu slikovnicu koja potiče toleranciju, prihvaćanje, poštovanje kao i razumijevanje. Slikovnicu „Moja dugina obitelj“ izdala je udruga „Dugine obitelji“, a slikovnica se bavi svakodnevnim temama kao što su godišnja doba,

hrana ili prijateljstvo, a jedina je razlika što su likovi u istospolnom braku, znači roditelji su dvije majke ili dva oca. (Udruga Lori, 2015).

Krajem travnja 2021. godine, upravni sud donio je odluku koja je uvelike utjecala na prava LGBT osoba u Hrvatskoj. U slučaju u kojem su dva gej muškarca predali zahtjev za posvajanjem djeteta, pri čemu su nakon pet godina čekanja odbijeni, upravni sud je presudio da ne smiju biti diskriminirani te su im odobrili posvajanje djeteta. To je prvi korak prema tome da u Hrvatskoj sve osobe homoseksualne orijentacije, nakon procjene jesu li spremni za roditeljstvo, imaju jednako pravo posvojiti dijete kao i osobe heteroseksualne orijentacije (Haluška, 2021).

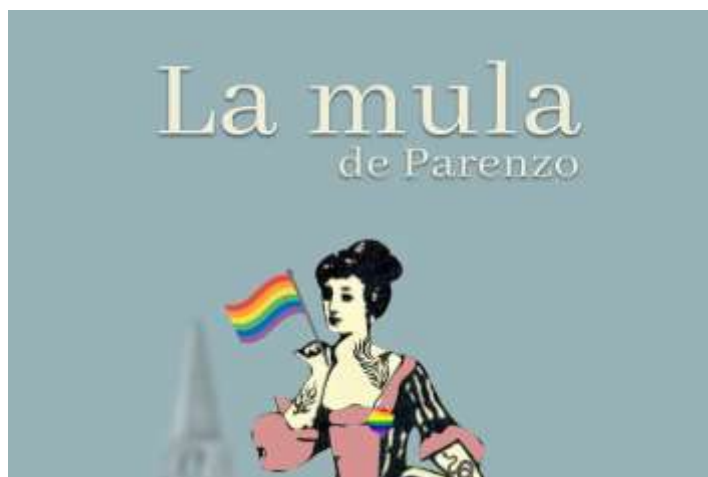
Da se o osobama homoseksualne orijentacije sve češće govori te da su njihova okupljanja i pokreti sve više dio naše svakodnevice, govori i činjenica da oni više nisu normalna svakodnevnica samo velikih gradova u kojima možemo reći da se u velikoj masi izgube raznolikosti i manjine. Upravo o tome govori Poreč, mali grad na obali Istre u kojem se svake godine od 2016. održava tradicionalni festival „Homo fešta“. Nataša Vajagić koja je voditeljica građanske inicijative Poreč navodi kako je cilj kroz različite kulturne i edukativne sadržaje ukloniti strah od LGBT zajednice te smanjiti homofobiju u društvu. Poreč je grad poznat po nezaobilaznoj pučkoj pjesmi „*La mula de Parenzo*“ nastaloj prije dvije stotine godina. Pjesmu su pjevali i istrovenetski barkarjoli odnosno ribari. Priča se da je pjesmu prije samoubojstva pjevao i Ernest Hemingway³. Poreč kao moderan mali gradić odlučuje za vrijeme provođenja „Homo fešte“ svoju poznatu „**Djevojku iz Poreča**“, koja obilježava ovaj grad i stavlja ženski rod na prvo mjesto, staviti u prvi plan te na takav način dati važnost ne samo ženskom rodu nego i osobama homoseksualne orijentacije te djevojku prikazati kao djevojku koja se javnosti pokazala kao lezbijka. Upravo zato oni Porečku „La mulu“ odnosno djevojku stavljaju na naslovnicu sa Porečom u pozadini (slika 1) no ovaj put djevojka je prikazana kao osoba homoseksualne orijentacije sa zastavom duginih boja⁴. (Bilas, 2021).

---

³ Ernest Miller Hemingway - bio je američki romanopisac i pisac kratkih priča

⁴ Zastava duginih boja - zastava LGBT-ovskog ponosa i zastava gejskog ponosa simbol je zajednice LGBT-a koji se koristi od 1970-ih. Danas je najraširenija varijanta od šest boja koje simboliziraju različitost zajednice

Slika 1. La mula de Parenzo

Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/u-porecu-tradicionalni-festival-lgbt-zajednice-la-mula-de-parenzo-odnosno-djevojka-iz-poreca-se-outala-i-slobodno-hoda-svojim-gradom-738450>

3. Oblici istospolnog roditeljstva

U ovo novo moderno doba u kojem tehnologija i znanost napreduju bez prestanka, napredovala je i medicina, a sa njome i reproduktivne tehnologije. Upravo takve tehnologije pomažu homoseksualnim parovima da postanu roditelji. Najveća grupa homoseksualnih roditelja je zapravo ona grupa ljudi koja je u heteroseksualnom odnosu dobila dijete te se tek kasnije pronašla i opredijelila kao homoseksualna osoba. Iako su prije homoseksualni parovi imali djecu isključivo na takav način, preko heteroseksualnih odnosa, danas poznajemo četiri načina na koja istospolni parovi mogu postati roditelji. Prvi način je donacija sperme, zatim postoji i zajedničko roditeljstvo, surogatstvo te posvajanje (Gay health: having children, 2014).

Najčešći način kojim lezbijske majke postaju biološke majke jest **umjetnom oplodnjom**. Zadatak donatora sperme je donirati svoj uzorak kojim će se, umjetnom oplodnjom, oploditi žena te tim putem zatrudnjeti. Takav proces naziva se osjemenjivanje. Osjemenjivanje se može vršiti i doma, ali i u klinikama određenim za to. Ukoliko je poznato tko je donator sperme, on može nakon rođenja djeteta i preuzeti ulogu oca te pomoći pri odgoju, ali ne mora. Lezbijski parovi koji su u životnom

partnerstvu na takav način postaju djetetovim zakonskim roditeljima. Zakonskim roditeljima postaju i oni koji nisu u životnom partnerstvu prilikom začeća, ali su dijete začeli u klinici predodređenoj za to. Ukoliko roditelji nisu u životnom partnerstvu prilikom začeća, a dijete su začeli doma, samo je majka koja ga je rodila njegov roditelj dok druga osoba mora obaviti proces usvajanja kako bi imala sva prava roditelja (Gay health: having children, 2014).

Gay muškarci također mogu postati biološkim očevima, s heteroseksualnom ženom ili lezbijkom kao i sa lezbijkim parom ili čak muškarcem. Prije je tako nešto bilo nezamislivo, stoga su gay muškarci postajali roditelji samo na način da su dijete posvojili, no današnjim napretkom reproduktivnih sredstava moguće je da postanu biološki očevi.

Kada gay muškarac i lezbijka odluče imati dijete dolazi do **zajedničkog roditeljstva**. Pri tome jedna, odnosno druga strana ne ovisi o svojoj seksualnoj orijentaciji te mogu biti biseksualna ili heteroseksualna. U takvom odnosu uloga muškarca je da donira spermu pri čemu oba roditelja postaju odgovorni za dijete. U tom je činu bitno dogovoriti tko će imati kakvu ulogu u životu djeteta, kako se dijete ne bi bunilo i kako bi jasno bile postavljene uloge, ne samo materijalno već i emocionalno.

Surogatstvo je također pomoglo gay parovima da postanu očevi. Danas poznajemo tradicionalno i getacijsko surogatstvo. Tradicionalno je ono u kojem je majka koja nosi dijete genetski vezana za to dijete, dok je genetacijsko surogatstvo ono u kojem je donor jajne stanice druga žena. Takva vrsta surogatstva vrlo je teška, koliko emocionalno toliko i zakonski. Surogatstvo je jedan od općenito težih načina rađanja i održavanja trudnoće jer je samo po sebi emocionalno teško odvojiti se od djeteta te ga prepustiti nekom drugome. Takav način postajanja očeva najčešće koriste gay parovi iz potrebe za genetskom povezanošću s djetetom kao i željom za odgajanjem djeteta od samog rođenja. Isto tako na takav način djetetu se otklanja neugodan osjećaj koje može imati prilikom posvajanja, samog osjećaja neprihvatanja i odbacivanja kojeg takva djeca najčešće imaju (Patterson i Tornello, 2010).

Prvo surogatstvo dogodilo se 1976. u Americi. Od tada, svake se godine rađa sve veći broj djece na takav način. Pitanje zakona surogatstva vrlo je različito, neke države ga u potpunosti dopuštaju, neke zabranjuju dok neke nemaju uopće naznačeno pitanje surogatstva ni ništa slično tome.

I zadnji, četvrti, a ujedno i najčešći način kojim homoseksualne osobe postaju roditelji je **posvajanje**. 1974. godine LGBT osobe dobile su pravo posvajanja djece, do tada to nije bilo moguće jer su se smatrali mentalno poremećenim osobama. Prvo LGBT posvajanje bilježi se 1982. u Kaliforniji.

U SAD-u posvajanje je u sklopu „Uniformiranog zakona o usvajanju“ koji govori kako svaka punoljetna osoba, odana i sposobna brinuti za dijete, može posvojiti dijete. Niti jedna država danas u SAD-u ne zabranjuje posvajanje djece gay osobama. U Missisipiju zakon nalaže kako gay osoba može posvojiti dijete, ali istospolni par ne može.

Provedena su mnoga istraživanja kojim su se ispitala mišljenja ljudi različitih generacija o posvajanju djece kod istospolnih parova. Neki od onih koji su inače bili pobornici za slobodu i liberalnost prema LGBT zajednici, pokazali su neslaganje za posvajanje djeteta članovima iz LGBT zajednice (Patterson i Tornello, 2010).

Ispitivanje je provedeno i na studentima koji su bili podijeljeni u dvije skupine. Obje skupine imale su prikazanu obitelj s jednakim mogućnostima i znanjima, no jedna je skupina dobila istospolne roditelje dok je druga dobila muškarca i ženu kao roditelje koji žele posvojiti dijete. Studenti koji su dobili homoseksualni par u primjeru ocijenili su ih kao vrlo nestabilne te s malom mogućnošću posvajanja.

U drugom je istraživanju bilo obuhvaćeno 270 ljudi, psiholozi koji su radili s homoseksualnim roditeljima pokazali su puno bolje shvaćanje i podržavanje njihovog roditeljstva nego oni koji nisu radili s njima. To je dokazalo kako edukacija i neposredni kontakt imaju veliku ulogu pri stvaranju pozitivnog stava prema istospolnim roditeljima (Patterson i Tornello, 2010).

4. Istospolne obitelji

Kada danas spomenemo obitelj ne mislimo samo na muškarca koji radi i ženu koja održava kućanstvo, danas je sve veći broj onih koji napuštaju takav način života i prelaze iz tradicionalnog oblika obitelji u novi model. Kod osoba homoseksualne orijentacije, najveća skupina roditelja su lezbijske majke. 1990-ih mnogi studiji počeli

su se baviti homoseksualnim roditeljima. Mnogi tako parovi otkrivaju svoju homoseksualnost kada već imaju djecu iz heteroseksualnog odnosa, dok neki ipak djecu dobivaju i odgajaju u homoseksualnom odnosu po prvi put. Na takav se način može istraživati utjecaj društvenih promjena na dijete.

Najveća razlika između homoseksualnih i heteroseksualnih obitelji je zapravo da nema genetske povezanosti s oba roditelja. Kod lezbijskih parova genetski je povezana s djetetom samo žena koja ga rađa, dok njezina partnerica nije, isto je i sa surogatstvom kod gay muškaraca gdje je samo jedan muškarac genetski povezan sa djetetom. Postoji i mogućnost da oba roditelja zadrže pravo na odgoj i skrbništvo nad djetetom, a to je u slučaju ako donator odluči, iako dijete odlazi u homoseksualnu obitelj, zadržati u potpunosti svoje skrbništvo.

Kada se radi o borbi za skrbništvo između homoseksualnog i heteroseksualnog roditelja, u većini slučajeva skrbništvo dobiva heteroseksualni roditelj. Homoseksualni roditelj djeteta najčešće nema pravo ni na podjelu skrbništva u kojoj bi dijete dio vremena provodio s jednim, a dio s drugim roditeljem. Gubitak mogućnosti da homoseksualni roditelj dobije skrbništvo nema neki valjani razlog već se radi samo o predrasudama i sporom napretku sudstva, ali i društva. No može se reći kako je društvo ipak napredovalo u odnosu na 1970. kada je 1% lezbijki dobivao pravo na skrbništvo nad djetetom dok danas na to pravo ima 15% žena homoseksualne orijentacije (Patterson i Chan, 1999).

4.1. Istospolne majčinske obitelji

Promjena u položaju edukacije i zaposlenja žena, označila je **mogućnost ženama da žive svoj život nezavisno od muškaraca**. Upravo zbog toga promijenio se život žena u homoseksualnoj zajednici. Almack (2002) proučava novu obiteljsku formu, obitelj u kojoj su dvije majke ujedno i roditelji djeteta. Takve lezbijske obitelji često su se prikazivale kao prijetnja društvenoj i obiteljskoj stabilnosti. Takve su obitelji isto tako podigle mnoga pitanja o obvezama roditelja te se osvrnula na odgoj samohranih majki te djece razvedenih roditelja. Revolucionarno je, kada govorimo o lezbijskim majkama, što se taj pojam toliko razvio da je iz oksimorona prešao u stvarnost. Žene su nekada

ili bile lezbijke ili bile majke, no u vrlo kratkom vremenu više od milijun djece živjelo je kod istospolnih roditelja (Almack, 2002).

Nisu sve žene predodređene za odgoj djeteta, danas na žene ne gledamo isključivo kao na majke već, iako su žene, neke jednostavno nisu sposobne za kvalitetan odgoj. Takva situacija se često naziva i mandat za majčinstvo. **Mandat za majčinstvo** je kulturalno ograničenje koje majke potiče da imaju svoju djecu te da ispune svoju ulogu i razlog postojanja. Iz takvog mandata isključene su žene koje su se opredijelile za homoseksualni život. To je bio jedan od razloga zbog kojeg su homoseksualne žene često bile abnormalne i neprikladne za odgoj djeteta. Žene homoseksualne orijentacije su 1983. nakon osnivanja feminističke organizacije 'Prava žena' počele mijenjati pojam obitelji te su počele gledati na njega kao na nešto na što i one imaju pravo (Mezey, 2008).

U današnje vrijeme razvili su se različiti stavovi ljudi, neki podržavaju LGBT zajednicu te su oni pomogli unaprjeđenju njihovih prava, dok postoji i ona negativna strana pri kojoj žene postaju majke, ali njihova sredina je homofobna i okolina odbija homoseksualne osobe i njihova prava. Pretpostavlja se kako žene imaju predodređenu potrebu postati majkom, no rijetko se razmišlja o tome kako žene ne žele postati majke već su društveno konstruirane kako bi to morale postati. Pri tome ukoliko žena homoseksualne orijentacije odluči postati majka, njezino roditeljstvo sa sobom vuče niz drugih obaveza i problema, kao što su financijski i zakonski problemi.

Žene koje odluče začeti u homoseksualnom odnosu susreću se sa, isto tako, mnogim pravnim problemima kao i s doktorima koji ne žele izvršiti postupak umjetne oplodnje. Također, ne biološke majke ne mogu usvojiti dijete dok biološke majke dobivaju skrbništvo. Tu se već javlja nejednaki status prava roditelja (Mezey, 2008).

Većina lezbijskih majki dijete je dobila za vrijeme heteroseksualne veze te je tek kasnije promijenila seksualno opredjeljenje. To su majke koje pri promijeni odnosa iz heteroseksualnog u homoseksualni odnos, nose sa sobom krivnju kako svom djetetu moraju nadoknaditi „štetu“ koje su zbog svoje seksualne orijentacije nanijeli. Takve majke imaju osjećaj da su iznevjerile svoje dijete. Ipak, mnoga istraživanja u Europi, Americi i Britaniji dokazuju kako život s lezbijskim roditeljima ne utječe negativno na njihovu djecu. Nesukladno tome, ljudi svejedno pokazuju neprijateljstvo i manjak empatije prema takvim majkama, stoga se one boje potražiti pomoć. Podrška

psihoterapeuta se isto tako pruža kada roditelj svome djetetu otkriva svoju seksualnu orijentaciju. Zato se roditeljima savjetuje iskreni razgovor, zagrljaj istospolne osobe ili odlazak s djetetom na neko gay okupljanje. Istraživanja su do sada pokazala kako djeca pozitivno prihvaćaju svoje roditelje iz razloga što su i do tog trenutka na njih gledala jako pozitivno i s puno ljubavi te je vrlo teško te emocije promijeniti. Dob u kojoj se djetetu otkriva tako bitna činjenica o roditelju je zapravo vrlo bitna. Savjetuje se svoju seksualnu orijentaciju djetetu reći ili dok su mlađa ili u kasnoj adolescenciji jer su u ranoj adolescenciji zapravo djeca najosjetljivija po pitanju takvih životnih situacija (Mezey, 2008).

Naravno, kao i za sve ostalo, postoje dvije strane i dva različita mišljenja. S jedne strane ljudi smatraju da homoseksualne majke transformiraju pojam majčinstva na predivan način, dok druga strana smatra kako one postaju majkama samo kako bi se izjednačile sa heteroseksualnim osobama te imala jednaka prava. Dokazano je da homoseksualne majke na drugačiji način prihvaćaju majčinstvo te da drukčije raspodjeljuju kućanske poslove nego što to rade heteroseksualni parovi. Upravo zbog toga homoseksualne majke na neki način šire pozitivnu sliku o ljudima i odgoju te se društveno mogu uklopiti i u odgoj i u roditeljstvo kakvo danas poznajemo.

4.2. Istospolne očinske obitelji

Kad već govorimo o homoseksualnom paru kao roditeljima, onda se podrazumijeva da su to dvije žene, naravno i literatura za takvo roditeljstvo je brojnija od one u kojoj su istosploni roditelji zapravo dva muškarca. Muškarac će teže dobiti skrbništvo nad djetetom, bio on homoseksualne ili heteroseksualne orijentacije. Uspostavilo se kako gay očevi prolaze kroz pet faza. Prva faza je veza, nakon koje slijedi brak, nakon braka muškarac postaje otac te dolazi do razvoda uzrokovanog promjenom. Posljednja faza je **prihvaćanje novog života** i svega što novi način življenja nosi. Gay očevima teško je pronaći vlastiti identitet jer društvo ne stvara predispozicije za to, već govori o tome kako homoseksualni muškarac može biti ili otac ili homoseksualac, te društvo kao takvo nikako ne povezuje ova dva navedena pojma. (Bozett, 1987).

Miller je razvoj gay osobe razvrstao u više faza, na samom početku nalaze se u fazi skrivenog ponašanja u kojoj gay osoba sebe ne može povezati sa svim postavljenim

stereotipima za homoseksualne osobe te zbog toga ostaje u braku. Najčešći razlog ostajanja u braku su i djeca, iako se osoba u toj fazi počinje savjetovati. Nakon toga, oni napreduju shvaćajući kako ne moraju odgovarati stereotipima te se počinju družiti s većim brojem gay muškaraca. U toj fazi očevi najčešće kupuju poklone svojoj obitelji te se osjećaju dužno i krivo jer su homoseksualci. Razlog tome je usađena homofobija (Bozett, 1987).

Nakon otkrivanja ženi svoje pravo seksualno opredjeljenje, postoji mogućnost razvoda kao i mogućnost da obadvije strane ostanu u braku iako se viđaju s nekom drugom osobom. Ovisno o tome kako će žena prihvatiti novonastalu situaciju, tako će se i dogovoriti. Neke žene jednostavno nisu ništa primjećivale te je to za njih šok, dok su neke žene već otprilike očekivale takav ishod situacije.

Nakon rastave gay muškarci se počinju viđati sa sve većim brojem drugih gay muškaraca te odlaziti na razne događaje i počinju se iskušavati u novim seksualnim iskustvima. Gay muškarce koji su već očevi manje prihvaćaju ostali gay muškarci jer očinstvo sa sobom nosi određene obaveze i trošak koji si mnogi ne žele priuštiti jer na njega nisu navikli kroz svoj homoseksualni život. Usprkos tome većina očeva ostaju savjesni roditelji koji svom djetetu pokušavaju pružiti sve što mu je potrebno (Bozett, 1987).

Ono što je djeci gay muškaraca najveći problem, je da njihova okolina njih ne gleda kao homoseksualce. Otkrivanje homoseksualnosti svojoj obitelji nije jednostavno, neki će to prihvatiti, dok neki neće. Istraživanja su pokazala kako osobe čiji su roditelji imali negativan i posramljen stav za svoju seksualnu orijentaciju, nisu dobro prihvatili roditelje te su se i oni sramili i negativno gledali na roditelje. Istraživanja za gay očinstvo su vrlo rijetka jer je malo osoba na kojima se to istraživanje može provesti, stoga se neki zaključci ne mogu donijeti tako jednostavno, iako je jednostavno zaključiti kako je gay očinstvo zahtjevno i traži puno razumijevanja, kako od društva tako i od djece i roditelja samih. (Bozett, 1987).

5. Prikaz istraživanja djece istospolnih roditelja

S obzirom da je pitanje odgoja djece istospolnih roditelja s vremenom postajala sve češća tema, počela su se otvarati pitanja na koji način takvo roditeljstvo utječe na razvoj djece. Upravo zbog toga pokrenuta su mnoga istraživanja koja su uspoređivala utjecaj istospolnog roditeljstva usporedno s odgojem heteroseksualnih roditelja. Provedena su mnoga istraživanja koja se baziraju na glavnim područjima djetetova razvoja, a to su njihove društvene veze odnosno njihov socijalni život i društvenost koja je usko vezana s odgojem i okolinom u kojoj se dijete odgaja, njihov osobni razvoj i razvoj ličnosti te njihov seksualni identitet koji je često najosjetljivija tema kod odgoja djece istospolnih roditelja. Veliki broj istraživanja o kojima će u nastavku biti riječ proveli su Patterson, Russell i Wainwright, a rezultati njihova istraživanja govore kako **na odgoj djeteta ne utječe roditeljska seksualna orijentacija, već roditeljski stil odgoja.**

S druge strane, s obzirom na dvojnost mišljenja i različitih provedenih istraživanja, istraživanje novih obiteljskih struktura, odnosno engleski New Family Structures Study (NFSS), govori o znatnim razlikama između odgoja homoseksualnih i heteroseksualnih roditelja. NFSS je društveno-znanstveni projekt, proveden na uzorku 2988 Amerikanaca u dobi od 18 do 39 godina, pri kojem se prikupljanjem podataka izabrao slučajan uzorak američkih mladih punoljetnika koji su u svojoj dobi od 18 do 39 godina odgojeni u različitim tipovima obitelji (Regnerus, 2012).

Kako bi istraživanje bilo kvalitetno provedeno, a njegovi rezultati mjerodavni važno je izabrati pravilan uzorak na kojem se istraživanje vrši. Upravo je to problem kod istraživanja na ovakvu temu jer se uzorak najčešće uzima metodom snježne grude odnosno metodom uzrokovanja koja se temelji na tome da se do cilja dođe odabirom uskog kruga ljudi koji onda šire uzorak. Jedan od primjera kada je došlo do takvog uzimanja uzorka za istraživanje je prilikom istraživanja Nacionalnog longitudinalnog istraživanja lezbijskih obitelji pri čemu se uzorak za istraživanje tražio putem lezbijskih novina te u ženskim knjižarama i na lezbijskim društvenim mrežama. Svi takvi uzorci su neobjektivni, pa su onda i rezultati istraživanja onakvi kakve istraživač zapravo želi dobiti, odnosno temelje se na cilju koji je postavljen na samom početku. Upravo je zato važan način na koji su podaci prikupljeni. U NFSS istraživanju, podaci su prikupljeni sa sjedištem u Centru za istraživanja populacije Sveučilišta University of Texas u

Austinu. Istraživanje je osmislio tim ljudi iz područja sociologije, demografije i ljudskog razvoja sa sveučilišta Penn State University, Brigham Young University, San Diego State University i University of Virginia. Osim njih, još je nekoliko vanjskih savjetnika provjerilo instrumente istraživanja te davalo savjete kako će se istraživanje provesti što kvalitetnije. Podatke prikuplja Knowledge Networks, istraživačka tvrtka koja generira značajnu količinu kvalitetnih podataka kako bi se akademski projekti proveli sa što uspješnijim i objektivnijim rezultatima. Kod ovakvih istraživanja situaciju je otežavala činjenica što je ključnu populaciju činila skupina ljudi koju je zapravo teško pronaći, a to su homoseksualni roditelji i heteroseksualni posvojitelji (Regnerus, 2012) .

5.1. Istraživanje cjelokupnog razvoja djece istospolnih roditelja

Većina istraživanja koja su provedena, provodila su se kako bi se pažnja osvrnula na konkretne informacije za određeno razdoblje djetetova razvoja. Kada govorimo o nekoj pojavi i ponašanju, onda je svakako lakše govoriti o konkretnim temama koje se onda mogu uspoređivati te prikazati kroz razlike i utjecaje na dijete. Usprkos tome važno je djetetov odgoj gledati i kao cjelokupni razvoj koji uključuje sve pojedine aspekte. Jedno takvo istraživanje proveli su Patterson, Russell i Wainwright uspoređujući odnos između roditeljske topline i pozitivnih ishoda odgoja. Oni su kroz istraživanje ispitivali mišljenje majki o vezi između njih i njihova djeteta te o toplini i razini ljubavi koju su djeca dobila od strane roditelja za vrijeme odgoja. Kako bi se istraživanje lakše pratilo, rasporedili su ga na skale s obzirom na različite ishode. Prva skala odnosila se na **psihosocijalni razvoj** te se bazirala na usamljenost, umor i depresiju. Sljedeća skala bavila se **anksioznošću**, a treća **samopouzdanjem** oslanjajući pažnju na osjećaj prihvaćenosti i voljenosti. Sljedeća grupa pitanja odnosila se na **obrazovanje** te na moguće probleme koje djeca u školi nailaze. Posljednja grupa pitanja obuhvaćala je pitanja vezana za **romantične veze** i odnose koje djeca stvaraju s djecom istog odnosno suprotnog spola. Analiza rezultata koji su djeca ispunjavala prilikom istraživanja provodila se na dva načina. Kroz prvi način uspoređivane su razine prilagodbe u odnosu na kontrolnu grupu, dok su na drugi način povezivali prilagodbu s vezama i procesima u obitelji. Analiza rezultata pokazala je kako **ne postoji** odstupanje u nijednom segmentu djetetova razvoja, odnosno u ni jednoj skupini pitanja djeca nisu davala različite odgovore s obzirom na to dolaze li iz heteroseksualne ili

homoseksualne obitelji. Ispostavilo se da roditelji koji sa svojom djecom uspostavljaju emocionalnu vezu i iskazuju toplinu i ljubav, uspostavljaju nižu razinu depresije. Roditeljski stil vrlo je važan između odnosa djeteta i roditelja, no istraživanje je pokazalo da na **roditeljski stil** ne utječe njegova seksualna opredijeljenost te da djeca homoseksualnih obitelji imaju jednaku mogućnost zdravo se razviti i ne imati nikakve negativne posljedice (Patterson, Russell i Wainwright, 2004).

5.2. Rodna uloga i rodni identitet djece istospolnih roditelja

U hrvatskom se jeziku često pojmovi „spol“ i „rod“ koriste kao sinonimi. Upravo je zato prije same rasprave o rodnoj ulozi i rodnom identitetu važno naglasiti kako je: *„Spol univerzalan, ne mijenja se tijekom vremena, određen je fiziologijom i vidljiv je kroz anatomske razlike. Rod se razlikuje od kulture do kulture, mijenja se s vremenom i posljedica je socijalizacijskih utjecaja“* (Kamenov Ž., Jelić M, Hulić A., 2014: 8)

Jedan od ključnih argumenata svih protivnika da homoseksualni parovi smiju imati i odgajati dijete je definitivno pretpostavka da će djeca postati isključivo homoseksualci. Mnoga istraživanja koja su provedena o rodnom identitetu naglašavaju kako nema nikakve razlike u razvoju djece koja bi se mogla pripisati seksualnoj orijentaciji roditelja. Krik Patric, Smith i Roy proučavali su razvoj kroz uzorak od dvadesetoro djece homoseksualnih roditelja u dobi od 5 do 12 godina te jednako toliko djece heteroseksualnih roditelja u istoj dobi. Djeci je kroz to istraživanje kao prvi zadatak dano da nacrtaju sebe na papiru kako bi se vidjelo na koji način gledaju na sebe s obzirom na njihov **identitet**. Sva su se djeca nacrtala kao prikaz spola koji jesu, osim jedne djevojčice koja se nacrtala kao suprotan spol, a njezina je majka homoseksualnih opredjeljenja. Dvojica dječaka su se nacrtala u suprotnom spolu, no njihovi su roditelji heteroseksualne orijentacije. Sutfin i suradnici su 2007. godine proveli istraživanje u kojem su dokazali kako uređenje dječje sobe i igračaka koje su djetetu ponuđene utječu na **rodni identitet djeteta**. U ispitivanju je sudjelovalo 57-ero djece u dobi od 4-6 godina te 114 roditelja u kojima je 28-ero lezbijskih i 29-ero heteroseksualnih parova. Roditeljski stavovi ispitani su anketom. Istraživanje je pokazalo kako će homoseksualni roditelji rjeđe oblikovati dječju sobu kao strogo mušku ili strogo žensku što je za djetetov razvoj uvelike kvalitetnije. Dijete do drugog mjeseca života reagira na kontrast, a ne na boju. Upravo zato, ukoliko sve u dječjoj

sobi uredimo u tonu jedne boje, roze ili plave, djetetu ukidamo mogućnost reagiranja na kontraste te slanje čak do 1000 moždanih impulsa dnevno (Sutfin i sur, 2008).

U NFSS istraživanju statistički je dokazano odstupanje odnosno razlika između rodne uloge djece homoseksualnih i heteroseksualnih roditelja. Mladi punoljetnici koji su djeca majki koje su imale lezbijsku vezu, pokazuju značajne razlike u odnosu na druge ispitanike nego djeca homoseksualnog oca. Smatra se kako je posljedica tako različitih doživljaja obiteljskih tranzicija manji uzorak djece homoseksualnih muškaraca odnosno rjeđe iskustvo života samo s homoseksualnim ocem. 42% ispitanika navelo je kako su živjeli s ocem dok je bio u homoseksualnoj vezi, dok je 91% ispitanika izjavilo kako su živjeli s majkom dok je bila u istospolnoj vezi (Regnerus, 2012).

5.3. Seksualna orijentacije djece istospolnih roditelja

Podvojeno je mišljenje kako homoseksualni roditelji utječu na seksualnu orijentaciju svoje djece. S jedne strane postoji **biološka teorija** koja govori kako je takav utjecaj roditelja na dijete zapravo minimalan i kako nije moguće da roditelj svojim seksualnim opredjeljenjem utječe na bilo koji aspekt seksualnog opredjeljenja svog djeteta ili bilo koga iz svoje okoline. **Psihoanalitičke teorije** ne slažu se s tom činjenicom jer smatraju kako su roditelji važni u stvaranju i oblikovanju dječjeg seksualnog opredjeljenja. Huggins je proveo istraživanje sa 36-ero djece između 12 i 19 godina kod kojih je pola imalo heteroseksualnu majku dok je druga polovica imala homoseksualnu majku. Rezultati istraživanja pokazuju kako je samo jedna osoba pokazala zanimanje za suprotan spol i to upravo ona čija je majka heteroseksualnog opredjeljenja. U istraživanjima koja su provedena, dokazano je kako broj osoba koje su se identificirale kao gay osobe i dalje ulazi u broj gay osoba koji po normama zadovoljava statistiku ljudi koji se u populaciji identificira kao takav. U navedenom istraživanju kao kritika uzima se činjenica da se istraživanje obavljalo sa adolescentima pri čemu se uzima u obzir da se veliki broj ljudi tek kasnije kroz život identificira kao osoba homoseksualnog opredjeljenja (Patterson, 1992).

Podvojeno mišljenje oko ove teme nosi i podvojene rezultate različitih testiranja pri čemu se kod NFSS testiranja došlo do zaključka kako su djeca homoseksualnih roditelja puno manje sklona identificirati se potpuno kao heteroseksualci (61% u

odnosu na 90% ispitanika). Veći udio kćeri kojima su majke lezbijke izjavilo je da ih spolno ne privlače ni muškarci ni žene. S obzirom da je ovo istraživanje pokazalo kako postoji određena razlika u rodnoj ulozi s obzirom na spol roditelja koji odgajaju dijete, činjenica se može objasniti kao postojanje vjerojatnosti da ne dolazi samo do problema kod spolne orijentacije roditelja, već i da se radi o uspješnom odnosno neuspješnom modelu uloga suprotnih spolova, pri čemu djetetu nedostaje ili nije u dovoljnoj prisutnosti jedan od spola roditelja (Regnerus, 2012).

5.4. Osobni razvoj djece istospolnih roditelja

Pretpostavlja se kako će djeca istospolnih roditelja s obzirom na sve utjecaje iz vanjske okoline, kroz život pokazati manjak samopouzdanja što uvelike utječe na osobni razvoj djece te na nošenje sa različitim životnim situacijama. Isto tako pretpostavlja se da će djeca pokazivati razne ponašajne probleme kao i probleme s inteligencijom.

S jedne strane Steckel je proveo istraživanje **kompariranjem komponenti separacije**. U studij je uključio jedanaestogodišnju djecu istospolnih majki i jedan uzorak djece heteroseksualnih roditelja. Bavio se prije svega pitanjem razvoja dječjeg ega te kako od djece stvoriti odrasle nezavisne osobe i što sve može utjecati na stvaranje njihove nazivnosti. Kroz istraživanje došao je do zaključka kako postoje minimalna odstupanja između heteroseksualnih i homoseksualnih roditelja te kako zapravo djeca heteroseksualnih roditelja s obzirom na nadmoć koju osjećaju često pokazuju potrebu za dominacijom. Djeca istospolnih roditelja pokazivala su potrebu da pomognu mlađima. Sljedeće istraživanje proveli su Patterson, Russel i Wainwright koji su istraživanje proveli na 44 adolescenata heteroseksualnih roditelja i 44 adolescenata homoseksualnih roditelja u dobi od 12 do 18 godina. Fokus je postavio na **psihosocijalnoj prilagodbi** te na **romantičnim vezama** i odnosima djece u školi kao i na **uspjehu** koji djeca ostvaruju. Smatra se i kako na psihosocijalni razvoj utječe i spol djeteta. Djevojčice su zato sklonije prihvaćanju manjina te se ih se ne ismijava i ne ponižava, dok su dječaci češće ismijavani što jednako tako utječe i na njihov psihosocijalni razvoj (Patterson i Chan, 1999).

S druge strane, kroz NFSS istraživanje dokazano je da se kod djece istospolnih roditelja pokazuje veća vjerojatnost da će pušiti nego kod djece heteroseksualnih

roditelja, kao i vjerojatnost da će biti uhićeni i priznati krivnju za kaznena djela te da će se kod adolescenata homoseksualnih roditelja ispostaviti da imaju veći broj spolnih partnera. Njihova koncentracija u školi je lošija te su radne navike i navike vezane za obaveze i samostalnost, po ovom istraživanju, puno lošije (Regnerus, 2012).

5.5. Socijalni razvoj djece istospolnih roditelja

Karakter djeteta stvara se s obzirom na društvo u kojem dijete živi. Da bi djeca razvila mehanizam u kojem se ne osvrću na negativne komentare i diskriminaciju te prihvaćaju manjine, svakodnevno se prvo moraju susresti sa omalovažavanjem i predrasudama. Mogućnost da osoba razvije takav mehanizam, odnosno da se prema svima odnosi jednako, ovisi o društvu u kojem se nalazi. Ukoliko se radi o društvu koje većinski prihvaća manjine i tolerantno je prema različitostima, takva će biti i djeca proizašla iz takve okoline.

Između mnogih istraživanja koja su provedena koja su se bavila upravo ovom temom možemo izdvojiti ona ključna koja se oslanjaju na to u kakve su ljude odrasla djeca homoseksualnih roditelja, kakav je njihov odnos međusobno te kakav je njihov odnos sa starijima. Istraživanje vezano za odrasle ljude koji su odrasla djeca homoseksualnih roditelja proveo je Lick sa suradnicima. Istraživanje je proveo na 91 odraslom djetetu homoseksualnih roditelja, a putem istraživanja želio je utvrditi utječe li društvena klima na dobrobit djece homoseksualnih roditelja te ukoliko utječe postoji li neki aspekt koji se više ističe odnosno manje od drugog. Istraživanje je pokazalo kako svi ispitanici pokazuju **pozitivnu psihološku prilagodbu** te kako njihov socijalni razvoju u nijednom aspektu nije zanemaren ili pogrešan. (lick i sur, 2012)

Sljedeće važno istraživanje odnosi se na odnos djece homoseksualnih roditelja međusobno, a istraživanje su proveli Wainright i Patterson na 44 adolescenta istospolne obitelji. Kroz istraživanje bilo je bitno ispitati u kakvom su odnosu vršnjaci međusobno, osjećaju li povezanost te potrebu jedan drugome pomoći. Kod ovog istraživanja naglasak se stavio na **empatiju i vršnjačke odnose**. Ispitivanje se vršilo testovima koje su ispunjavali adolescenti, ali i njihovi roditelji te je važno bilo naglasiti s kim su se njihova djeca družila te kao kakve odnose su doživjeli roditelji. Istovremeno ispitani su i adolescenti heteroseksualnih roditelja, kako bi se rezultati mogli usporediti.

Istraživanje je pokazalo kako ne postoji nikakva razlika između djece homoseksualnih i djece heteroseksualnih roditelja (Patterson i Wainright, 2008)

Sljedeće važno istraživanje proveo je Green u kojem je proučavao odnos između djece istospolnih roditelja sa starijom populacijom. Istraživanje je pokazalo kako homoseksualne majke više uključuju širi krug prijatelja u aktivnosti nego što to čine heteroseksualne majke. (Lick i sur, 2012)

Na **rizična ponašanja** adolescenata utječe društvo i pogrešna socijalizacija. Socijalizacija je proces koji započinje rođenjem i traje cijeli život, a na nju utječu mnogi vanjski čimbenici. Ključ za razvoj socijalizacije je upravo **obitelj**, odnosno najbliže osobe koje su u život djeteta uključene od njegova početka te su prvi oblik socijalizacije na koje dijete nailazi. Jedna od češćih predrasuda govori kako će djeca istospolnih roditelja biti češće uključena u rizična ponašanja te kako će češće koristiti opojna sredstva ili ih bar isprobati.

S druge strane u istraživanju koje je provelo NFSS na ispitanicima koji su punoljetni iz skupine djece homoseksualnih obitelji pokazuje razliku nad socijalnim razvojem i ponašanjem kod djece heteroseksualnih obitelji. Od četrnaest ishoda na kojima se temelji istraživanje, sedam pokazuje kako su rezultati različiti te kako se radi o socijalnoj nesigurnosti kod djece homoseksualnih roditelja. Isto tako pokazuje kako ispitanici homoseksualnih roditelja pokazuju manju bliskost s biološkom majkom, češću asocijalnost i niz negativnih utjecaja kao i slabije ljubavne veze i prijateljske odnose (Regnerus, 2012).

Ako razmatramo odgoj djece u istospolnim zajednicama kroz pogled znanosti postavlja se pitanja može li onda to biti socijalni problem? „*Socijalni problem je okolnost stvorena od društva koja istodobno može biti olakšana ili riješena od društva*“ (Ajduković, 2008: 396) Stoga upravo ovaj problem istospolnog roditeljstva ne proizlazi iz samih istospolnih obitelji, već **društvo samo formira ovu situaciju kao problem** stvarajući obiteljima niz prepreka ka normalnom životu i odgoju djeteta.

6. Stereotipi o istospolnim roditeljima i njihovoj djeci

Ono što je kod pitanja istospolnog roditeljstva zapravo ključno, to je kako će takvo roditeljstvo utjecati na sam odgoj i razvoj djeteta u svim njegovim pogledima. Upravo na pogled o odgoju uvelike utječu stereotipi koji su postavljeni davno u prošlosti. Promjenom vremena i doba u kojem živimo, mijenjala se okolina čovjeka i uvjeti u kojima čovjek živi, no vrijeme nije uspjelo promijeniti veliki broj stereotipa koji su postavljeni na ovu temu.

Ako pogledamo na stereotipe kao ne pretpostavke koje su postavljene u društvu i prenošene s koljena na koljeno kao neki oblik nasljedstva onda možemo gledati stereotipe kao staromodne i moderne. Primjer **staromodne** homonegativnosti je predrasuda da je pedofilija usko vezana sa homoseksualnosti te da zbog toga takve osobe ne bi smjele imati nikakav bliski kontakt s djecom. Osim toga, neki stereotipi su emocionalna nestabilnost te nemogućnost da se osobe homoseksualne orijentacije zadrže u dugim odnosima i vezama jer su često impulzivni i ne znaju se nositi s vlastitim, pa tako ni tuđim emocijama pri čemu mogu uvelike biti štetna za dijete. S druge strane **moderna** homonegativnost odnosi se na stereotip da će djeca takvih roditelja biti neprihvaćena i diskriminirana jer će biti različita. (Patterson, 1992).

S obzirom na navedene predrasude i mišljenja, postavljaju se tri osnovna straha. Prvo je strah s obzirom na **seksualnost** djeteta odnosno da će dijete homoseksualnih roditelja biti jednako tako homoseksualne orijentacije te da će to utjecati na njegov pogled na ljubav i seksualnost. Drugi se odnosi na **psihološki** razvoj djeteta pri čemu se smatra da će dijete odgojeno u homoseksualnoj obitelji odstupati od zdravog psihološkog razvoja te da će najvjerojatnije u životu doći do mentalnog sloma kao i poteškoća kod prilagodba vidljivih cijeli život. Treći strah odnosi se na **zlostavljanje** odnosno maltretiranje i neprihvaćanje djece koje zbog toga može patiti cijeli život, a ponajviše u onim osjetljivim ključnim trenucima u životu, što može pokazati posljedice na djetetovo ponašanje. Na svu sreću, ovakvi strahovi i svi postavljeni stereotipi mogu se istraživati te je o njima važno govoriti. Rezultati istraživanja mogu utvrditi istinu. Takva testiranja pomoći će da se u društvu suzbiju stereotipi te da se tako napravi još jedan korak u moderno doba u kojem ljudi već dugo žive, a teško se snalaze.

7. Rizična ponašanja djece istospolnih roditelja

Mnogi stručnjaci bave se pitanjem rizičnog ponašanja djece i mladih te pitanjem zašto su neka djeca izloženija rizičnom ponašanju u usporedbi s drugom djecom koja žive u istoj okolini i uvjetima. Ponašanje djece može se gledati kroz genetski i društveni utjecaj koji polaze od crta ličnosti djeteta, kulturnog konteksta, obrazovanja djeteta i njegovih socio-ekonomski mogućnost. Odgoj djece jedan je od ključnih čimbenika koji kasnije u životu djeteta mogu utjecati na njegovo ponašanje, odnosno na djetetovu sklonost rizičnim ponašanjima. Upravo zbog toga roditeljska uloga ima veliki značaj u odgoju djeteta. Patterson se u svojem istraživanju 2006. godine posvetio proučavanju lezbijskih majki i faktorima koji utječu na ponašanja po kojima se pojedinci razlikuju u grupama. Na samom početku istraživanja obitelji su se intervjuirale te su ispunjavale upitnike. Nakon obitelji, upitnike su ispunjavala djeca u školama koja su s djecom bila povezana i upoznata. U istraživanju su sudjelovale 88 obitelji od čega su 44 obitelji s adolescentima koji imaju homoseksualne roditelje te 44 obitelji sa adolescentima koji imaju heteroseksualne roditelje. Pitanja su se odnosila na uporabu droge, alkohola, cigareta, marihuane te zlouporabi navedenih supstanci kao i delikventno ponašanje. U upitniku se govorilo i o ljubavi i razumijevanju koje djeca dobivaju od svojih roditelja te osjećaju sigurnosti i brige koju dobivaju od svojih vršnjaka međusobno. Pitanja su bila vezana za povezanost djece i roditelja te povezanost djece međusobno, kakvi su njihovi odnosi te koliko su adolescenti zapravo skloni utjecaju društva, vršnjačkom utjecaju te koliko su prihvaćeni. Rezultati su pokazali kako je konzumiranje cigareta i alkohola kod djece homoseksualnih roditelja nisko odnosno kako je na skali za alkohol od 1 do 5 iznosilo 2,91, dok je na skali za konzumiranje cigareta iznosilo 1,94. Problema vezanih sa tučnjavama zbog alkohola skoro da nije ni bilo, dok je opijanje na skali zauzelo 1,81. Ovo istraživanje dokazalo je kako nema povezanosti između rizičnih ponašanja i seksualnosti roditelja odnosno kako **forma obitelji ne utječe na djetetovo ponašanje, već kako odgojne metode i povezanost može utjecati.** Delikventna ponašanja, uporabu cigareta i opojnih sredstava koristila su u jednakoj mjeri djeca homoseksualnih kao i heteroseksualnih roditelja. U nekim obiteljima što se povezanosti i odnosa tiče, pokazalo se da u homoseksualnim obiteljima roditelji upravo zbog različitosti koje su svjesni, pružaju i veću količinu pažnje i brige o emocionalnom zdravlju. Pokazalo se kako odnosi u obitelji imaju važnost za kasniji odnos djeteta odnosno adolescenta sa alkoholom i cigaretama. Odnosno, nevezano kakva je obitelj

što se forme seksualnosti tiče, pokazalo se da korištenje opojnih sredstava ovisi o odnosu unutar obitelji te obiteljskoj povezanosti (Wainright i Patterson, 2006).

8. Rani i predškolski odgoj djece istospolnih obitelji

Uspješni rani i predškolski odgoj djece odnosi se na brigu za zdravlje i njegu te odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi u različitim programima kroz koje se djeci pruža sve što im je potrebno kako bi jednog dana izrasla u uspješne mlade ljude. *„Dakle, prva prilika da se dijete susretne s nekom drugačijom, formaliziranom i strukturiranom vrstom odgojnog pristupa događa se pri upisu u neku od primarnih odgojno – obrazovnih ustanova gdje se otvara sasvim novi i vrlo vrijedan prostor za usvajanje novih znanja“ (Macelaru M. Tešija J., 2010).* Pri tome je važno da su zadovoljene sve **sposobnosti, mogućnosti, želje i potrebe djece pri čemu se djeci prenose sve moralno ispravne vrijednosti, između ostalog i prihvaćanje različitosti**. Kod takvog odgoja važno je graditi bliske i povjerljive odnose s roditeljima i s djecom kako bi se postiglo kvalitetno i intenzivno sudjelovanje u životu djeteta. Zadnjih 20 godina može se reći da je područje ranog odgoja djeteta sve više počelo naglašavati obrazovanje bez predrasuda koje stvara osobe koje nikoga ne diskriminiraju što se odnosi i na vjerske, etičke, socijalne kao i rasne i spolne raznolikosti. Obiteljska raznolikost jedan je od razlika koja često utječe na odgoj i obrazovanje. Važno je da se djeca koja se nalaze u obiteljima koja u potpunosti odskaču od normi tradicionalne obitelji, nađu prihvaćena i ravnopravna u svom društvu kako bi se osjećala sigurna i ravnopravna sa ostalima. Upravo zato sve se češće počelo raspravljati o uvođenju teme istospolnog roditeljstva u vrtiće. Mišljenja ljudi se razlikuje, upravo zato s jedne strane smatra se da bi djeca od ranog djetinjstva trebala biti upoznata sa raznolikostima koje postoje u svijetu pa tako i unutar obitelji, da bi iste mogla prihvaćati. Dok sa druge strane imamo mišljenje koje govori da su djeca u toj dobi premala da bi se s njima razgovaralo o takvim temama. Teorije koje su se razvile o razvoju za vrijeme ranog djetinjstva, kao što je teorija Piageta, potiče razumijevanje djeteta i djetinjstva u fazama kojima dijete od ranog razvoja stiže do stvaranja odrasle zrele ličnosti sa 25 godina kada je sposobno apstraktno razmišljati. Po toj teoriji smatra

se da dijete u prijašnjim fazama razvoja nije sposobno za takav oblik razmišljanja kakav je potreban da se dijete prihvati i upozna sa homoseksualnim roditeljima. Nasuprot tome stoji mišljenje kako se djeca socio-kulturalno izgrađuju i uče o raznolikostima tijekom cijelog odgojnog procesa za vrijeme ranog i kasnog djetinjstva. Aktivističke grupe za prava roditelja istog spola tvrde da bi tema istospolnog roditeljstva trebala biti prikazana i u slikovnicama i na plakatima te bi se o njoj trebalo pričati u bajkama i kroz svakodnevne aktivnosti djece, kako bi djeca od malena bila upoznata sa tim pojmom. Odrasli su često ti kojima je problem pričati o seksualnosti i to ne rijetko zbog vjerske raznolikosti. Često koristimo izraz da su djeca kao „spužve“ te da sve upijaju, a rijetko se sjetimo da to „**sve**“ što djeca upijaju je upravo ono što im odrasli pružaju (Robinson, 2002).

9. Metodologija i empirijski aspekt istraživanja

9.1. Ciljevi i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je ustanoviti (metodom upitnika) mišljenje ljudi vezano za temu „Odgoj djece istospolnih roditelja“. Kroz anketu od ispitanika željelo se doći do mišljenja vezanog za utjecaj na odgoj djece istospolnih roditelja, odnosno koliko i na koji način će istospolno roditeljstvo utjecati na emocionalni, socijalni, rodni i osobni razvoj djeteta. 25 pitanja raspodijeljena su u tri skupine. Prvih sedam pitanja odnose se na demografske podatke ispitanika kako bi se utvrdila dob, spol, status obrazovanja i zaposlenja, seksualna orijentacija, bračni status te religijsko opredjeljenje. Druga skupina pitanja odnosi se na odgoj istospolnih roditelja, dok je treća skupina bazirana na povezanosti društva i istospolnog roditeljstva. Cilj istraživanja bio je i ispitanike navesti na razmišljanje o navedenoj temi te utjecati na razvoj tolerancije i prihvaćanje raznolikosti u zajednici.

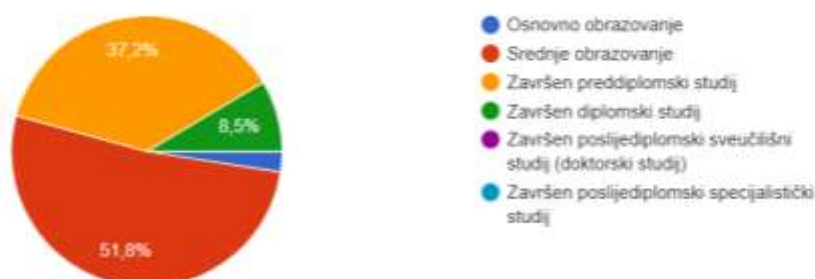
9.2. Uzorak istraživanja

Analiza je provedena na uzorku od 164 ispitanika od čega je 130 žena, što čini 79,3% dok je muškaraca 34 što čini 20,7%. U upitniku ispitanici su izabirali raspon u kojem je dob kojoj pripadaju te je stoga 107 ispitanika odnosno 65,2% od ukupnog uzorka u dobi od 18-25 godina. Zatim je 36 ispitanika odnosno 22% ispitanika u dobi od 25 do 35 godina. Nešto manje je onih od 35 do 45 godina, a to je uzorak od 16 ispitanika odnosno 9,6% te je na poslijetku najmanje osoba dobi 45 do 55 godina. Njih je 5 što je od ukupnog uzorka 3%. Može se zaključiti kako je anketu ispunio najveći broj mlađe populacije.

Graf 1. Završena razina obrazovanja

Završena razina obrazovanja

164 odgovora

Izvor: https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFhHzAc/edit#responses

Graf za završenu razinu obrazovanja prikazuje najveći broj ispitanika sa završenim srednjim obrazovanjem, nakon čega slijedi preddiplomski studij. S obzirom da je anketa podijeljena među vršnjacima te u grupama na javnim mrežama vezanim za obrazovanje ovakva zastupljenost obrazovne razine je očekivana. Nadalje slijedi mali postotak njih sa završenim diplomskim studijem te četiri ispitanika koja su završila samo osnovno obrazovanje. Nema ispitanika sa završenim poslijediplomskim

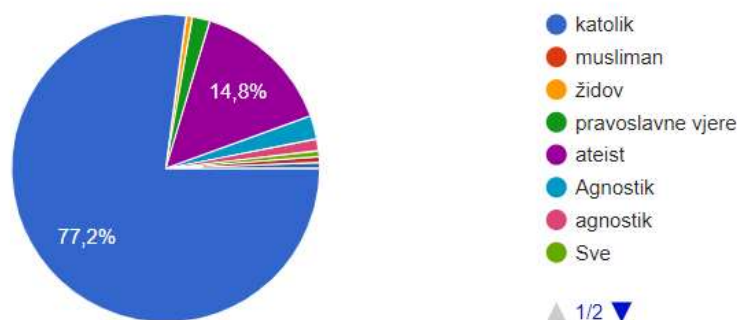
sveučilišnim studijem odnosno doktorskim studijem te nema ispitanika sa završenim poslijediplomskim specijalističkim studijem.

47% ispitanika je studenata, što je očekivano s obzirom na okolinu u kojoj je anketa dijeljena. 45,1% ispitanika su zaposleni, dok se četvero njih izjasnilo kao nezaposleni, 7 kao učenici, jedan kao investitor te jedan kao zaposleni student. Na obrazovnoj razini s obzirom da se radi o anketi koju je po dobi ispunila mlađa populacija, ova razina obrazovanja odgovara dobi ispitanika. Na pitanje seksualne orijentacije, usprkos tome što je anketa anonimna, sedmero ispitanika odgovorilo je kako se ne želi izjasniti. Anketu je ispunilo 145 heteroseksualaca, odnosno 88,4% od ukupnih ispitanika. Od ostatka ispitanika, sedmero je biseksualaca te petero homoseksualaca. Ovo pitanje ima važnu ulogu u povezivanju odgovora s kasnijim pitanjima. S obzirom da je anketu ispunilo najveći broj studenata, odnosno mlađe populacije, ne čudi da je 81,7% ispitanika neoženjeno. Od ostatka ispitanika 25 je oženjenih odnosno udanih te je jedan udovac, a četiri su razvedena. S obzirom da je religija postavila veliki utjecaj na ljudsko mišljenje i ponašanje te da direktno i indirektno utječe na naše postupke i postavlja očekivanja od okoline, pitanje religije vrlo je važno kao podloga za kasniju raspravu o temi odgoja djece istospolnih roditelja.

Graf 2. Religijsko opredjeljenje

Religijsko opredjeljenje

162 odgovora

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFhHzAc/edit#respond

Od ukupnog broja, 125 ispitanika, odnosno 77,2% je katolika. 24 ispitanika izjasnilo se kao ateisti. Tri ispitanika su pravoslavne vjere, jedan je Židov, šest je agnostika. Jedna osoba izjavila je kako je „sve“, jedna kako nema opredjeljenje, dok je jedna osoba napisala „ne znam ni ja iskreno, ali Katolik da“ što ukazuje na nesigurnost te pokazuje na položaj i važnost vjere u današnjem društvu posebice između mlađe populacije.

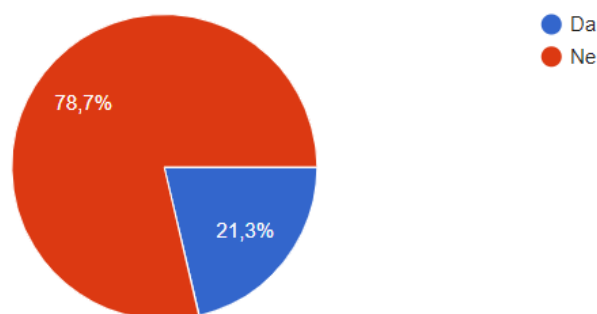
9.3. Analiza prikupljenih podataka

Prvo pitanje vezano za temu ispitivalo je koliki postotak ispitanika smatra da seksualna orijentacija utječe na roditeljske sposobnosti roditelja, na ovo pitanje 129 ispitanika odnosno **78,7% njih se izjasnilo kako smatra da seksualna orijentacija ne utječe na roditeljske sposobnosti** dok je ostatak rekao kako smatra da utječe. Ovo pitanje temeljno je pitanje za ovu temu te je pokazalo stav o samoj temi bez ulaska u nikakvu dubinu i potpitanja koja se mogu vezati na znanje i iskustvo ispitanika. Upravo zato je ovo je pokazalo otvorenost prema samoj temi te je za početak ispitivanje krenulo u dobrom smjeru ka ravnopravnosti i odobravanju roditeljstva bez obzira na seksualnu orijentaciju pri čemu se roditeljstvo vrednuje na razini mnogih drugih čimbenika, ali ne na seksualnoj orijentaciji.

Graf 3. Utjecaj seksualne orijentacije na roditeljske sposobnosti

Smatrate li da seksualna orijentacija osobe utječe na njezine roditeljske sposobnosti?

164 odgovora

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFahzAc/edit#responses

Na sljedeće pitanje, treba li homoseksualnim osobama biti dopušteno postati roditeljem, **65,9% ispitanika izjasnilo se kako smatra da treba**, dok je 15,2% reklo kako ne treba. Ostatak ispitanika odnosno 18,9% izjasnilo se kako ne zna. Na ovo pitanje ispitanici su direktno dobili mogućnost govoriti o pravima homoseksualnih osoba te dopustiti im ravnopravnost što se roditeljstva tiče ili ne. Pitanje je pokazalo kako vodeći glas svakako daje želja za ravnopravnosti, no s obzirom da se radi tek o malo više od pola ispitanika ovo pitanje je dodatno otvorilo temu za raspravu i napetost za odgovore na sljedeća pitanja koja će pobliže objasniti u kojim aspektima leži problem odnosno zašto osobe homoseksualne orijentacije ne bi trebale imati djecu.

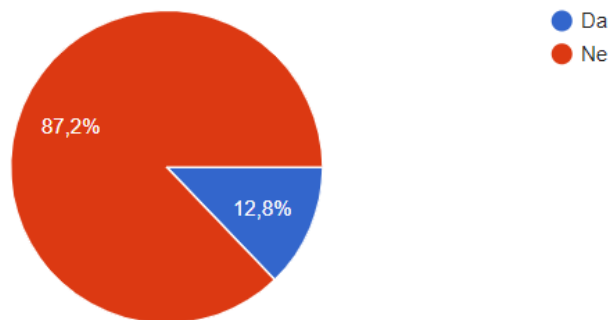
Na pitanje smatraju li ispitanici da dijete homoseksualnih parova postane homoseksualac, 69,5% ispitanika odgovorilo je kako smatra da ne, dok je ostatak 30,5% odgovorilo kako smatra da da. Odgovorom na ovo pitanje veliki broj ispitanika zapravo pokazao je neznanje o navedenoj temi te o tome na koji način se „postaje“ homoseksualac. S obzirom da se djeca homoseksualnih roditelja svakako odgajaju u drugačijoj okolini očekuje se da će i ona sama biti otvorenija prema određenim temama zbog čega se naravno mogu češće osloboditi i svojim roditeljima i okolini priznati svoju seksualnu orijentaciju koja naravno nije uvjetovana seksualnom orijentacijom njihovih roditelja. Ovo je pitanje ključno za otkrivanje stereotipa i neznanja vezanog za temu.

Na pitanje smatraju li ispitanici da će homoseksualno roditeljstvo ugroziti ljudsku egzistenciju i utjecati na broj populacije većina glasova prevladala je za da, no 21 osoba odnosno 12,8% od ukupnog uzorka reklo je da smatra kako će omogućavanje istospolnim roditeljima da posvoje djecu utjecati na broj populacije i ugroziti ljudsku egzistenciju.

Graf 4. Utjecaj istospolnog roditeljstva na broj populacije i ljudsku egzistenciju

Smatrate li da će omogućavanje istospolnim roditeljima da posvoje djecu utjecati na broj populacije i ugroziti ljudsku egzistenciju?

164 odgovora

Izvor:

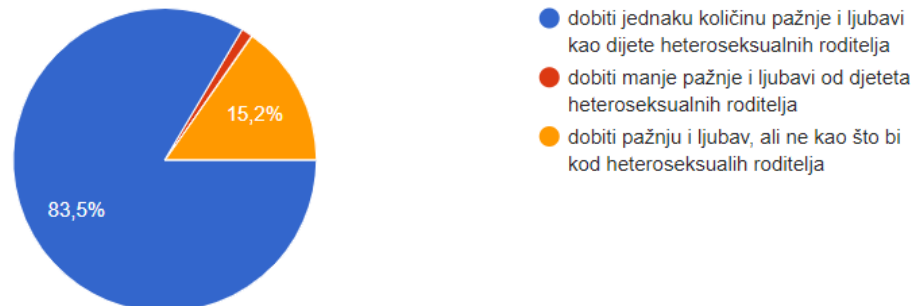
https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFahzAc/edit#responses

83,5% ispitanika smatra kako će djeca istospolnih roditelja dobiti jednaku količinu pažnje i ljubavi kao dijete heteroseksualnih roditelja, dok dva ispitanika odnosno 1,2% ispitanika smatraju da će dobiti manje pažnje i ljubavi od djeteta heteroseksualnih roditelja. 15,2% opredijelilo se za odgovor da će dobiti pažnju i ljubav, ali ne kao što bi kod heteroseksualnih roditelja. Ovo je još jedno od pitanja koje se odnosi na stereotipe vezane za seksualnu orijentaciju te govori o razini ljubavi koju će dijete dobiti. Istina je da je odgoj djece istospolnih roditelja zahtjevniji i drugačiji zbog svoje prirodne raznolikosti, ali razina ljubavi koja se kroz odgoj i odnos između ljudi dijeli i prima svakako ne ovisi o seksualnoj orijentaciji osobe. Smatra se da osobe koje nemaju genetsku predispoziciju za dijete ili imaju bilo kakve zdravstvene probleme, čak suprotno prilikom postajanja roditelja imaju potrebu pružati pažnju i ljubav, dok se u nekim društveno normalnim obiteljima često događa zlostavljanje kako verbalno tako i fizički.

Graf 5. Pružanje ljubavi i pažnje istospolnih roditelja

Smatram da će dijete istospolnih roditelja

164 odgovora

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFahzAc/edit#responses

Domovi za nezbrinutu djecu ispunjena su djecom koja nemaju pravo na obitelj. Sljedeće pitanje otvara raspravu je li za dijete bolje da oстане u domu za nezbrinutu djecu ili da ga posvoje istospolni roditelji. Na ovo pitanje 90,9% ispitanika odgovorilo je kako je za djecu bolje da ih posvoje istospolni roditelji nego da ostanu u domu za nezbrinutu djecu, dok je ostatak ispitanika odnosno njih 15 navelo kako je bolje da ostanu u domu. Inače važno je za roditelje čija su djeca u domu naglasiti kako „su bili u očajnim pozicijama - emocionalno, psihološki i financijski krajnje nesposobni za brigu o djeci, ali svejedno su im prava bila tek privremeno oduzeta. Ako su željeli zadržati roditeljska prava, čini mi se da je tada vrijedilo pravilo da trebaju posjetiti djecu jednom u tri mjeseca. Nekad su to radili i bazdeći. Jedno sam vrijeme radio na porti pa sam dočekivao te „roditelje“ kako teturaju do svoje djece, razmijene nekoliko bezličnih rečenica, tek toliko da zadovolje formu i sačuvaju svoja prava, a djeca ostanu žrtve njihove nesposobnosti i nehumanosti sustava (Šimleša, 2020).

Na pitanje poznaju li ispitanici homoseksualni par za koji zna da bi bili kvalitetni roditelji da im se za to pruži prilika, 76,8% ispitanika govori kako ne poznaje, dok mali broj njih 38 ispitanika odnosno 23,2% poznaje. Na ovom pitanju jasno je vidljivo kako je velik broj ljudi još uvijek zbog svoje okoline zatvoren u sebe i ne priča o svojoj seksualnoj orijentaciji kako ne bi bili osuđivani ili izdvojeni iz društva.

Ispitanici su zatim ispitani smatraju li da će dijete istospolnih roditelja imati psihološke probleme ostalo je otvoreno te su ispitanici osim odgovora da na koji je 13,4% ispitanika odgovorilo te ne, na koji je odgovorilo 71,3% dodavali vlastite odgovore.

Graf 6. Psihološke poteškoće djece istospolnih roditelja

Smatrate li da će dijete istospolnih roditelja imati psihološke poteškoće?

164 odgovora

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFHzAc/edit#responses

Iz grafa je vidljivo kako je veliki broj ispitanika sam dodao odgovor na ovo pitanje, većina odgovora svodila se na nesigurnost samih ispitanika odnosno davali su veću vjerojatnost da će djeca imati psihološke probleme, ali kriveći za to društvo, a ne istospolne roditelje. Neki od takvih odgovora su: „Moguće je da će ostala djeca zezati dijete istospolnih roditelja jer su djeca gamad (bar su bila u mojim godinama) ali ne vjerujem da će to ostaviti dugoročne posljedice“; „Moguće zbog mentaliteta društva u kojem se nalazimo, no isto je problem šire okoline, a ne djetetove obitelji“; „Inače ne, ali zbog okrutnosti svijeta, možda da (dok se svijest ne podigne)“; Neće zbog toga što ima istospolne roditelje, ali bi moglo zbog pritiska okoline i zadirkivanja“; „Ne radi odgoja roditelja nego okoline koja ne prihvaća (bar u HR) homoseksualce“. Neki od odgovora potvrdili su kako do psihološki poteškoća može doći, ali kako to ne mora biti vezano za istospolno roditeljstvo pa su odgovori stoga: „Može i ne mora, jednako kao i kod heteroseksualnih parova, nevezano je uz spolnu orijentaciju roditelja“; „Ne izravno zbog spola već zbog neodgovarajućeg odgoja što isto vrijedi za heteroseksualne parove“; „Može i ne mora kao i svako drugo dijete“.

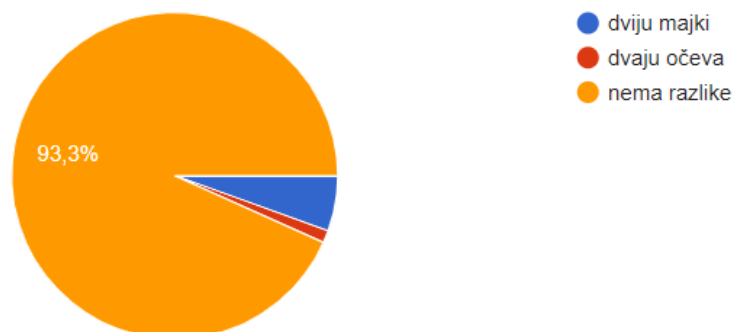
Odgovori na sljedeće pitanje vezalo se na odgovore prošlog pitanja, pa su zato ispitanici na pitanje smatraju li da će djeca istospolnih roditelja imati problema s ponašanjem u najvećem postotku odgovorili kako neće. 81,7% ispitanika je odgovorio kako neće imati problema s ponašanjem, 8,5% odgovorio je kako hoće dok su ostali odgovori slični kao i na prošlo pitanje pa su neki čak i „Radi gore navedenih razloga“; „Kao i prošlo pitanje“, „Isti odgovor kao i gore“. Neki ispitanici i dalje tvrde kako ukoliko i dođe do problema u ponašanju na to nisu utjecali istospolni roditelji već djeca imaju jednaku predispoziciju za to kao i djeca heteroseksualnih roditelja. Ova dva pitanja pokazala su kako u našem društvu postoji velika predispoziciji da homoseksualni parovi imaju jednaka prava te kako većina ispitanika prelazi preko postavljenih stereotipa.

Sljedeće pitanje oslonilo se na veliki stereotip koji je postavljen u društvu pri čemu se više odobrava istospolno roditeljstvo i odnos između dvije žene, nego ono između dva muškarca. Ispitanici su najvećim djelom odgovorili kako smatraju da nema razlike između odgoja istospolnih majki i istospolnih očeva. Ipak, devet ispitanika istaknulo je kvalitetniji odgoj dvaju majki dok su dva ispitanika rekla kako je kvalitetniji odgoj dvaju očeva.

Graf 7. Kvaliteta odgoja istospolnih roditelja s obzirom na spol

Smatrate li da je kvalitetniji odgoj istospolnih roditelja ako je on između

164 odgovora

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFHzAc/edit#responses

Pitanje koje se jednako tako vezuje za rodni identitet djeteta govori o stereotipu muških odnosno ženskih igračaka. Upravo zato ispitanike se pitalo smatraju li da igranje djevojčica sa stereotipiziranim muškim igračkama ili obrnuto ima veze sa seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom, na što je 91,5% ispitanika odgovorilo kako smatra da to nije važno, dok je 7,9% ispitanika potvrdno odgovorilo kako ima ulogu. Jedan ispitanik odgovorio je kako je to bitan čimbenik samo kod dječaka.

S obzirom da religija u našem društvu još uvijek ima veliki utjecaj te da postavlja temelje funkcioniranja i postavlja određena pravila u našem društvu, od velike je važnost povezati temu istospolnog roditeljstva s preprekama koje religija stavlja u ovu temu. Ispitanici su na pitanje smatraju li da bi djetetu istospolnih roditelja trebao biti dozvoljen ulazak u Crkvu odgovorili potvrdno te je 93,3% ispitanika odgovorilo kako smatra da bi trebali moći ući u Crkvu, dok je 11 ispitanika odnosno 6,3% njih odgovorilo kako ne bi trebali.

Iako su i navedena pitanja do sada uključivala društvenu ulogu u cijeloj ovoj raspravi njihova svrha bila je osloniti se na odgoj istospolnih roditelja, dok se treća skupina pitanja odnosi na društvo i istospolno roditeljstvo. Ova skupina pitanja za cilj je imala još detaljnije istražiti koliko je zapravo društvo danas otvoreno za ovu temu te se dotaknutu detalja o kojima još nije bila riječ. Ovo je skupina pitanja u kojoj ispitanici na neka pitanja, kao i do sada, mogli dodati svoj odgovor, a tu su mogućnost i iskoristili.

Prvo pitanje odnosi se na to smatraju li ispitanici da će dijete homoseksualnih roditelja biti izolirano ili prihvaćeno u društvu te hoće li biti prihvaćeno samo u nekim segmentima društva. Najveći broj ispitanika odgovorio je kako će djeca biti prihvaćena samo u nekim segmentima društva. 31,3% ispitanika odgovorilo je kako će djeca biti prihvaćena u društvu, no 10 ispitanika odnosno 6,1% ispitanika odgovorilo je kako neće.

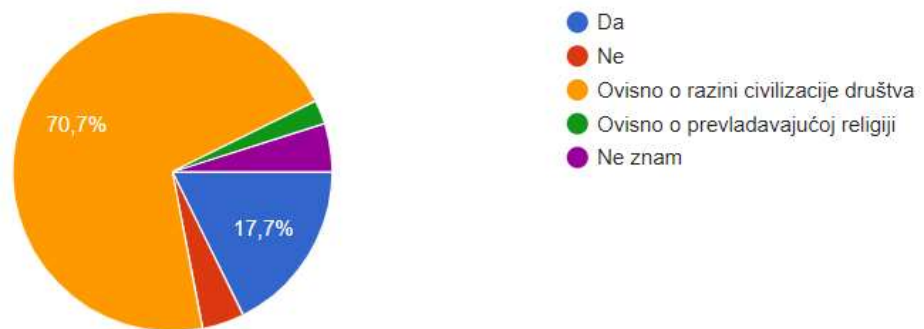
S obzirom da je veliki problem današnjice nasilje koje se javlja među mladima, pitanje koje govori o nasilju nad djecom istospolnih roditelja od velike je važnosti kada se govori o prihvaćanju raznolikosti u društvu. Na pitanje smatraju li ispitanici da će djeca istospolnih roditelja biti neprestano izložena vršnjačkom nasilju najveći broj ispitanika

odgovorio je kako smatra da to ovisi o samoj razini civilizacije društva. Sljedeći najzastupljeniji odgovor je da će djeca biti izložena nasilju, a potvrdno je odgovorilo 17,7% ispitanika. Ostali odgovori podjednako su zastupljeni, pa je stoga 4,3% ispitanika odgovorilo kako neće biti izloženi nasilju, 4,9% kako ne zna, dok se ostatak ispitanika oslonio kako će važnu ulogu u tome odigrati religija.

Graf 8. Nasilje nad djecom istospolnih roditelja

Smatrate li da će dijete istospolnih roditelja biti neprestano izloženo nasilju i zadirivanju drugih učenika u školi i u društvu?

164 odgovora

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFHzAc/edit#responses

Tolerancija je ključ ove teme, upravo tolerancija nad manjinama pokreće prihvaćanje istih te ravnopravnost u društvu kojoj se teži. Pitanje hoće li dijete istospolnih roditelja biti tolerantnije prema drugima otvorilo je niz komentara u kojima su ispitanici pisali svoje mišljenje, do onih komentara gdje ispitanici nisu htjeli sudjelovati i odgovoriti na ovo pitanje pa je jedan ispitanik odgovorio i „X“.

Graf 9. Tolerancija prema manjinama djece istospolnih roditelja

Smatrate li da će dijete istospolnih roditelja biti tolerantnije prema manjinama u društvu?

164 odgovora

Izvor:

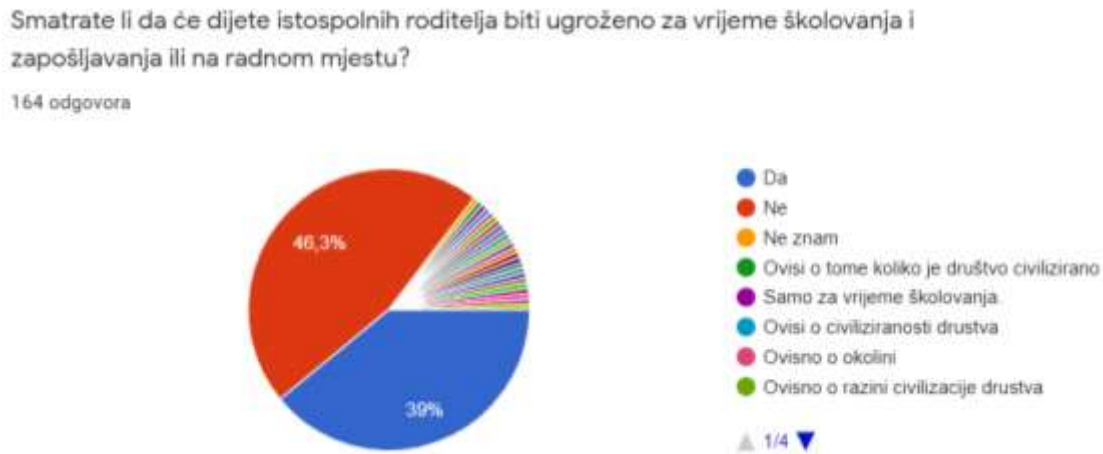
https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFHzAc/edit#responses

Najveći broj ispitanika, 71,3% njih smatra kako će djeca istospolnih roditelja biti tolerantnija prema manjima. 17,7% ispitanika odnosno čak njih 29 smatra da neće. Veliki broj ispitanika odgovorilo je kako ne zna, kako ne mogu procijeniti te kako to ima veze samo sa odgojem, a ne sa seksualnom orijentacijom roditelja. Isto tako jedan ispitanik naveo je kako „Mislim da tolerantnost prema ljudima općenito nema veze sa spolom ni seksualnom orijentacijom roditelja kao takvom, već o razini tolerancije samih roditelja, načinu odgoja djece, ali i drugih okolinskih faktora kojima je dijete izloženo.“ Jedan ispitanik naglasio je kako smatra da će prema LGBT manjini dijete biti tolerantnije što ujedno ne znači da će tolerantnije biti i prema drugim manjinama, dok je drugi ispitanik rekao kako to ovisi isključivo o tome kakvi su roditelji jer i istospolni roditelji mogu poticati mržnju prema nekim drugim manjinama.

Na pitanje smatraju li ispitanici da će dijete istospolnih roditelja biti ugroženo za vrijeme školovanja i zapošljavanja ili na radnom mjestu, ispitanici su također dodavali vlastite odgovore i komentare na temu. Najveći broj ispitanika, 46,3% njih odgovorilo je kako smatra da neće, dok je 39% odgovorilo kako smatraju da hoće. Ostali ispitanici komentirali su temu te navodili o čemu po njihovom mišljenju ova tvrdnja sve ovisi. Upravo tako naveli su da ovisi o civiliziranosti društva, okolini, situaciji, mentalnoj snazi djeteta, mentalitetu ljudi iz djetetova okruženja, religiji, educiranosti društva. Neki ispitanici nisu sigurni u svoj stav na ovu temu pa su stoga odgovarali kako ne znaju, „i da i ne“; „moguće“ te kako nisu sigurni. Odgovore koje svakako valja istaknuti je kako

„U Hrv sigurno“ te kako ispitanici smatraju da za vrijeme školovanja sigurno hoće, no kako kasnije u životu ne bi trebalo biti problema.

Graf 10. Ugroženost djece istospolnih roditelja za vrijeme školovanja i zaposlenja

Izvor:

https://docs.google.com/forms/d/1y_OMUthuiA3LhRTS23dxqf20pZCjtOhOQoUaVFHzAc/edit#responses

Sljedeće pitanje ticalo se direktno ispitanika te se od njih tražilo da izaberu između „da“ i „ne“. 95,1% ispitanika odgovorilo kako bi dozvolili svojoj djeci da se druže s djecom istospolnih roditelja, dok je mali broj njih osmero odnosno 4,9% odgovorilo kako ne bi dozvolilo svojoj djeci da se druže s djecom istospolnih roditelja.

Za kraj ankete ispitanici su se sjetili najstarijih članova obitelji. Ispitanike se pitalo smatraju li da će dijete istospolnih roditelja biti udaljenije od svojih baka i djedova nego dijete heteroseksualnih roditelja pri čemu je najveći broj ispitanika, njih 75% odgovorilo kako smatra da neće. 11,6% ispitanika reklo je kako hoće, dok su ostali ispitanici komentirali temu oslanjajući se najčešće na to da to ovisi jedino o tome kakvi su baka i djed. Jedan ispitanik naveo je kako to ovisi o tome jesu li baka i djed prihvatili svoju djecu kao homoseksualce te ukoliko jesu kako ne bi smjelo doći do problema. Drugi ispitanici govorili su kako do nesuglasica između bake i djedova sa unucima može doći bez obzira na to jesu li im roditelji homoseksualci ili heteroseksualci. Ovo je pitanje kod nekih ispitanika izazvalo i određene emocije te strah pa je zato jedan odgovor „Nadam se da neće“ dok je drugi ispitanik napisao „Ne smatram, nego se bojim“.

Upravo je ovo pitanje i ovaj odgovor odličan za završiti analizu ove ankete. Strah od oslobađanja, strah od priznavanja tko smo i što smo, strah od okoline, od religije, od neznanja, strah od drugih ljudi i osuda. Sve su to strahovi koji danas grade naše društvo, utječu na tuđe živote i narušavaju ljudsku ravnopravnost. Ova anketa uspjela je dokazati kako, iako među najvećim brojem mlađe populacije, još uvijek postoji određeni broj predrasuda i strahova, no kako su oni znatno manji, a društvo je sve otvorenije prema istospolnom roditeljstvu i raznolikostima. Uloga roditelja trebala bi biti odgojiti dijete na što kvalitetniji način, ispitanici su u ovoj anketi pokazali kako su svjesni da na odgoj utječu mnogi aspekti čovjekova života, no kako je seksualna orijentacija najmanji aspekt koji bi trebao biti jedva uočljiv, a **ne toliko velik da zatvori vrata mladim ljudima koji žele postati roditelji.**

10. Zaključak

Više od 30 godina istraživanja, više različitih mišljenja i činjenica. Različiti aspekti proučavanja, različito vrijeme proučavanja i različite osobe koje provode proučavanja, donose različite rezultate. Upravo su te različitosti ono što čini život i čovjeka posebnim, ali što mu ponekad i otežava život. Moderno vrijeme sa sobom je donijelo i moderni pogled na svijet i na odgoj, ljudi su počeli pričati o svojim emocijama, o svojim potrebama i o svojoj seksualnosti. Počeli su tražiti svoja prava i ravnopravnost među drugima. Veliki broj istraživanja svojim rezultatima stao je na stranu osoba homoseksualne orijentacije te im „dao zeleno svjetlo“ da se vole i grade svoju obitelj. S druge strane, ostatak pali crveno svjetlo, te dolazi do mišljenja i analiza istraživanja koja govore suprotno i govore kako bi se zbog sigurnosti djece i kvalitete dječjeg odgoja homoseksualnim osobama trebala ukinuti prava da imaju vlastitu djecu.

Ponekad je teško plesati između pravde, želje, potrebe i zakona uključujući u to ljubav, ravnopravnost i sreću. Ono što zakon svake države pokušava je upravo zadovoljiti sve navedene aspekte po kojima će ljudi onda moći ravnopravno živjeti i stvarati. Nekad upravo taj zakon narušava ljudsko postojanje i želju za istim. Ono što je u takvim situacijama ključno zapravo je činjenica da u razvijanju tolerancije nije bitno samo cijeliti sve osobe jednako i prihvatiti manjine te dati prava svim pojedincima bez obzira na seksualnu ili bilo kakvu drugu orijentaciju, u cilju je prihvatiti mišljenje onih ljudi koji ne prihvaćaju istospolnu zajednicu, kako bi prihvaćanjem takvih došli upravo do toga da se prihvaćaju svi jednako.

Analizom provedene ankete može se zaključiti kako mišljenje ljudi ovisi o njihovoj dobi, obrazovanju, vjeri te o samom odgoju. Društvo je danas puno otvorenije po pitanju osoba homoseksualne orijentacije što je prvi veliki korak prema ravnopravnosti. Također, anketa je pokazala kako su sami ispitanici svjesni da problem ne leži u seksualnosti osobe, već u samom odgoju i društvenim prilikama koje okolina pruža.

Što god pojedinac mislio, kako god se pojedinac ponašao, uvijek je prije svake predrasude bitnije cijeliti **LJUBAV** i poštovati ju, bez obzira na to između kojih spolova se ona dogodila.

11. Literatura

1. Ajduković, M. (2008). Socijalni problemi, socijalni rizici i suvremeni socijalni rad. *Revija za socijalnu priliku*, 15 (3), 395-414.
2. Almack, K. (2002). *Women parenting together: motherhood and family life in same sex relationships*. Doktorski rad, University of Nottingham.
3. Bilas, B. (2021). U poreču tradicionalni festival lgbt+ zajednice. Dostupno na: <https://www.glasistre.hr/istra/u-porecu-tradicionalni-festival-lgbt-zajednice-la-mula-de-parenzo-odnosno-djevojka-iz-poreca-se-outala-i-slobodno-hoda-svojim-gradom-738450> [pristupljeno 13. kolovoza 2021.]
4. Bozett, F. W. (1987). *Children of Gay Fathers*, u Frederick W. Bozett (ur.) *Gay and Lesbian Parents*, 39- 57. New York: Praeger Publishers.
5. *Gay Health: Having Children* (2014). Dostupno na: <http://www.nhs.uk/Livewell/LGBhealth/Pages/Havingchildren.aspx> , [pristupljeno 12. lipnja 2021.]
6. Haluška J. (2021). Posvajanje djeteta u hrvatskoj za gay parove je životna borba. *Novosti hr*. Daostupno na: <https://novosti.hr/posvajanje-djeteta-u-hrvatskoj-za-gay-parove-je-zivotna-borba/> [pristupljeno 15. lipnja 2021.]
7. Kamenov, Ž., Jelić. M., Huić. A (2014). *Problemi i izazovi seksualnih manjina u Hrvatskoj*.
8. *LGBT history timeline* (2015). Dostupno na: <http://www.ohio.edu/lgbt/resources/history.cfm> [pristupljeno 5. lipnja 2021.]
9. Lick, D. J., Tornello, S. L., Riskind, R. G., Schmidt. K. M., i Patterson, C. J. (2012). Social climate for sexual minorities predicts well-being among heterosexual offspring of lesbian and gay parents. *Sexuality research and social policy*, 9, 99 - 112.
10. Regnerus M. (2012). Rezultati istraživanja: Koliko se odrasla djeca, čiji su roditelji u istospolnim zajednicama razlikuju od ostalih? Dostupno na: <https://ordoiuris.hr/rezultati-istrazivanja-koliko-se-odrasla-djeca-ciji-su-roditelji-u-istospolnim-zajednicama-razlikuju-od-ostalih/> [pristupljeno 10. srpnja 2021.]
11. Marcelaru, M. i Tešija J. (2010). *Obrazovanje za rodnu jednakost*. Ženska udruga „Izvor“ Tenja. Yipsilon d.o.o.
12. Mezey, N. (2008). *New Choices. New families. How Lesbians Decide about Motherhood*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

13. Patterson, C. J. i Tornello, S. L. (2010). Gay fathers' pathways to parenthood: International perspectives. *Zeitschrift fur Familienforschung (Journal of Family Psychology)*, Sonderheft, 5, 103 - 116.
14. Patterson, C. J. (2009). Children of lesbian and gay parents: Psychology, law, and policy. *American Psychologist*, 64, 727 – 736.
15. Patterson, C. J., Russell, S.T., i Wainright, J.L. (2004). Psychosocial Adjustment, School Outcomes, and Romantic Relationships of Adolescents With Same-Sex Parents. *Child development*, 75(6), 1886- 1898.
16. Patterson, C. J. i Chan, R. W. (1999). Families Headed by Lesbian and Gay Parent u Lamb, M. E. (ur.), *Parenting and child development in „nontraditional“ families*. Hillsdale, N. J.: Erlbaum.
17. Patterson, C. (1992). Children of Lesbian and Gay Parents. *Child development*, 63, 1025-1042.
18. Robinson, K. H. (2002). Making the Invisible Visible: Gay and Lesbian Issues in Early Childhood Education. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 3(3), 415-434
19. Sutfin, E. L., Fulcher, M., Bowles, R. P., i Patterson, C. J. (2008). How lesbian and heterosexual parents convey attitudes about gender to their children: The role of gendered environments. *Sex Roles*, 58, 501 - 513.
20. Šimleša, B. (2020). Što sam naučio radeći u domu za nezbrinutu djecu u Nazorovoj? Dostupno na: <https://miss7.24sata.hr/miss7-blog/sto-sam-naucio-radeci-u-domu-za-nezbrinutu-djecu-u-nazorovoj-31087>
21. Udruga LORI (2015). Prava LGBTIQ osoba u svijetu. Dostupno na: <http://www.lori.hr/prava-lgbtosoba/prava-lgbtiq-osoba-u-svijetu/123-prava-lgbtiq-osoba-u-svijetu.html> , pristupljeno: 16.ožujak,svibnja, 2019.
22. Wainright, J. L., & Patterson, C. J. (2006). Delinquency, victimization, and substance use among adolescents with female same-sex parents. *Journal of Family Psychology*, 20, 526 - 530.
23. Zakon.hr – Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola. Dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/732/Zakon-o-%C5%BEivotnom-partnerstvu-osoba-> [pristupljeno 13. srpnja 2021.]

12. Popis slika

Slika 1. La mula de Parenzo

13. Popis grafova

Graf 1. Završena razina obrazovanja

Graf 2. Religijsko opredjeljenje

Graf 3. Utjecaj seksualne orijentacije na roditeljske sposobnosti

Graf 4. Utjecaj istospolnog roditeljstva na broj populacije i ljudsku egzistenciju

Graf 5. Pružanje ljubavi i pažnje istospolnih roditelja

Graf 6. Psihološke poteškoće djece istospolnih roditelja

Graf 7. Kvaliteta odgoja istospolnih roditelja s obzirom na spol

Graf 8. Nasilje nad djecom istospolnih roditelja

Graf 9. Tolerancija prema manjinama djece istospolnih roditelja

Graf 10. Ugroženost djece istospolnih roditelja za vrijeme školovanja i zaposlenja

SAŽETAK

Istospolno roditeljstvo sve je češća tema modernog doba. Položaj osoba homoseksualne orijentacije mijenjao se kroz povijest, a njihov položaj još se uvijek mijenja. Na promijene uvelike utječu religija, društvena razvijenost i geografski položaj o kojem govorimo. S obzirom da se i istospolne obitelji mogu razlikovati po svojoj strukturi, važno je analizirati istospolno roditeljstvo između dva muškarca, kao i između dvije žene te na koji način oni kao roditelji utječu na odgoj djeteta. Cijeli proces olakšava im pojava različitih vrsta reproduktivnih tehnologija koje postaju sve dostupnije. Ono što im još nedostaje su prava i podrška okoline koju sputava niz stereotipa i neznanja. Upravo zbog mnogih prepreka na koja su naišli provedena su mnoga kvalitativna i kvantitativna istraživanja kako bi se analizirao utjecaj istospolnog roditeljstva na razvoj djeteta u rodnom, seksualnom, socijalnom i osobnom pogledu. S obzirom da je ključni čimbenik za razgovor oko ove teme mišljenje drugih, putem ankete istražen je stav ljudi o istospolnom roditeljstvu i nekim ključnim čimbenicima koji mogu utjecati sama prava osoba homoseksualne orijentacije.

Ključni pojmovi: istospolno roditeljstvo, homoseksualna orijentacija, odgoj, prava, okolina, stereotipi

ABSTRACT

Same-sex parenthood is becoming a very frequent subject in our modern time. Homosexual people's status has changed a lot throughout history and is still changing in the present times. The most important factors, deciding the perception on homosexual community, are religion, society and geographic position. Considering the differences in between the homosexual families by their structure, it is important to separate the analysis of the two-men parenthood, and the way that affect raising a child. The whole process including the same-sex parenting is even more widely spread and accepted because of the fact that the technologies, considering the reproduction itself, are becoming more advanced and approachable. The most important thing missing are, still, their social and human rights and also general societal support, which are still on hold due to all the usual stereotypes and lack of knowledge. Considering those obstacles, there were a lot of researches conducted in order of analysing the effect that the same-sex parenthood can have onto child's development in every social aspect. One of the most important parts of this matter is people's personal opinions and that's the reason why it is also important to make a survey to question everybody's aspects on this subject and the long term effects that it could possibly bring.

Key terms: same-sex parents, homosexual orientation, upbringing, (human) rights, environment, stereotypes